

OTÁZKY A ODPOVEDE Z KNIHY – PENIAZE A BANKOVNÍCTVO

1. KAPITOLA

1. Čo sú peniaze a podľa čoho ich možno definovať?

Peniaze môžeme definovať:

- a) **teoreticky** – definícia založená na súhrnných logických zovšeobecneniach – ide o tovarový ekvivalent, ktorý vznikol pri výmene tovarov a musel plniť všeobecné tovarové funkcie:
 - funkcia peňažnej jednotky, ktorá bola potrebná pre stanovenie ceny tovarov. Cena vyjadrovala hodnotu tovarov. Funkcia peňazí poslúžila aj v ďalších peňažných funkciách:
 - funkcia obeživa – hotovostné platby, pri ktorých akt kúpy a predaja sa vykonáva v rovnakom čase.,
 - funkcia platidla – v zmysle bezhotovostného platenia ak k zaplateniu dochádza neskôr ako sa uskutočnila výmena. Z touto funkciou súvisia aj:
 - úverové peniaze a úverová forma ich emisie
 - poklad resp. úspory – akumulácia a uchovávanie bohatstva a majetku
 - svetové peniaze – ktoré fungujú vo všetkých peňažných funkciách.
- b) **empiricky** – definícia založená na skúsenosti – za peniaze sa považuje čokoľvek, čo súži ako bežné prijímanie prostriedkov výmeny či platenia.
- c) **pragmaticky** – definícia stotožňujúca pravdivé s praktický užitočným – definujú sa ako peňažná zásoba.

2. Charakterizujete pojem peňažná zásoba a ktoré sú jej agregáty?

Za peňažná zásoba sa vo všeobecnosti považuje suma hotovostného obeživa plus všetky formy hotovosti, ktorými možno promptne platiť podobne ako hotovosťami, tzn. Ide o tzv. vklady, prostriedky na bežných účtoch a pod.

V súčasnosti sa rozlišuje niekoľko agregátov peňažnej zásoby:

- M_0 = hotovostné obeživo
- $M_1 = M_0 +$ vklady na bežných účtoch v bankách v domácej mene
- $M_2 = M_1 +$ termínované vklady v domácej mene v bankách + ostatné vklady v domácej mene v bankách
- $M_3 = M_2 +$ vklady v zahraničných menách v bankách

$M_4 = M_3 +$ vklady v nebankových inštitúciách v domácej mene + krátkodobé cenné papiere v domácej mene

3. Ako prebieha mechanizmus peňažnej zásoby a ktoré sú jeho faktory

Hlavný faktor mechanizmu peňažnej zásoby sa považuje tvorba depozitných peňazí, ktorá prebieha ako tzv. multiplikovaná expanzia bankových depozitov. S ňou súvisí multiplikácia vkladov v obchodných bankách. Reguluje sa nielen peňažná zásoba, ale aj úverová rovnováha v celom bankovom systéme, ktorá je dôležitým prvkom zabezpečovania úverovej likvidity.

Multiplikátor sa v literatúre vysvetľuje ako multiplikátor ponuky peňazí, ktorý vyjadruje vzťah medzi prírastkom bankových peňazí (depozitov) a prírastkov.

Multiplikátor prebieha takto:

- Obchodná banka získava depozity, z ktorých časť musí mať vo forme PMR
- Zostávajúcu časť depozitov môžu rozpožičať vo forme úverov alebo investovať do cenných papierov
- Prostriedky vypožičané v jednej banke sa dostanú väčšinou na účty inej banky, alebo na účet iného klienta v pôvodnej banke ako depozit, ktorý je opäť zaťažený PMR
- Celý proces multiplikácie prebieha dovtedy, kým sa celý pôvodný vklad nerovná sume PMR

Multiplikáciou vkladov tak dochádza k rastu (môže byť aj multiplikačný úbytok) depozitov (bankových peňazí), ktoré sú súčasťou ponuky peňazí a aj vyjadrením peňažnej zásoby. Rozšírenie i zníženie depozitov v celom bankovom systéme závisí od výšky PMR

4. Ktoré funkcie peňazí sa vymedzujú v klasickej ekonómii a ktoré v súčasnej modernej ekonómii?

Klasická ekonómia – vymedzuje päť peňažných funkcií:

- miery hodnoty a meradla ceny
- obeživa
- platidla
- pokladu (resp. ako funkciu úspor a sporenia)
- svetových peňazí

Moderná ekonómia – uvádza tri funkcie:

- výmenného prostriedku
- depozitného prostriedku
- prostriedku zúčtovacieho resp. prostriedku účtovania

5. Aký je rozdiel medzi peniazmi a menou?

Mena – peňažná sústava platná v určitom štáte upravená právnym poriadkom. Právna úprava meny je výrazom štátnej suverenity.

Peniaze – univerzálny tovar, všeobecný ekvivalent, ktorý slúži predovšetkým na vyjadrovanie cien tovarov, na ich kúpu a predaj a na realizáciu rôznych platieb. Peniaze plnia funkciu – miery hodnôt, obeživa, prostriedku akumulácie, platidla.

6. Čo treba rozumieť pod pojmom dopyt po peniazoch a ako sa tento dopyt rozlišuje?

Moderná ekonómia učí, že dopyt po peniazoch je motivovaný predovšetkým potrebou ich držby. Pričom najdôležitejšie sú transakčné peniaze M1, ktorých najdôležitejšou funkciou je slúžiť ako výmenný prostriedok. Podobne realizácia peňažnej funkcie peňazí ako jednotky zúčtovania zjednodušuje výmenu a celý ekonomický život. Držba depozitných peňazí úzko súvisí s ich funkciou ako prostriedku akumulácie a úspor – úschova hodnoty.

Transakčný dopyt – vychádza z toho, že obyvateľstvo a firmy potrebujú peniaze ako transakčný prostriedok.

- Zvýši sa o toľko, o koľko sa zvýši nominálny HDP.
- Mení sa aj vplyvom úrokovej miery

Dopyt po aktívach – ľudia si nechávajú peniaze ako uchovávateľa hodnoty.

7. Charakterizujte mechanizmus ponuky peňazí a ako sa peniaze dostávajú do obehu?

Pojem emisia znamená vydávanie peňazí do obehu, ale aj s pohybom množstva peňazí v obehu, a to predovšetkým s jeho rastom.

Ak sa peňažnou emisiou zvýši množstvo hotovostného peňaživa v obehu, neovplyvní to narastanie ponuky peňazí, ktorú by mohli ovplyvniť banky. Tie môžu ovplyvňovať ponuku pomocou úverov, poskytovaných na základe zdrojov, ktoré získavajú v rozličných formách vkladov (od CB vo forme diskontnej pôžičky, alebo nákupom CP) pripísaním týchto úverov na účty sa „vytvárajú“ nové a nové vklady v podobe zápisov na bankové účty a kvantitatívne tým narastá (multiplikuje sa) celkový objem vkladov, najmä šekových.

Peniaze sa dostávajú do obehu –

- Emisiou centrálnej banky, prostredníctvom ktorej sa zvýšia rezervy obchodných bánk – diskontné pôžičky OB, nákup CP = zvýšenie zdrojov na poskytnutie úverov
- Poskytovaním úverov OB svojim klientom sa multiplikuje vklady – zvyšuje ponuku peňazí.

8. Má mať štát nejaké úlohy pri realizácii peňažných funkcií? Ak áno, tak aké?

Úlohy štátu pri realizácii peňažných funkcií

Bezproblémové fungovanie celého bankového systému si vyžaduje aj vysoko rozvinuté formy organizácie a riadenia. K nim patria tieto predpoklady:

- legislatívne normovaný štátny poriadok existencie peňazí a úveru – úlohou štát je aby dával záruky, že sa budú rešpektovať peňažné funkcie, akým spôsobom sa utvára menová jednotka,.
- organizačné zabezpečenie zásobovania hospodárstva peniazmi a úverom - zabezpečenie funkcie peňazí ako platobného prostriedkov, aby boli k dispozícii peňažné zásoby v ekonomicky opodstatnenom a požadovanom rozsahu,.
- stanovenie zábran inflačných procesov – zabezpečenie stabilnej meny.

9. Čo rozumiete pod pojmom transakčný dopyt a čo pod pojmom dopyt po aktívach?

Dopyt po peniazoch charakterizovaný motívmi držby peňazí sa rozlišuje na:

Transakčný dopyt – vychádza z toho, že obyvateľstvo a firmy potrebujú peniaze ako transakčný prostriedok. Obyvateľstvo, a to či už ako domácnosti, alebo fyzické osoby potrebujú peniaze, aby nakupovali tovary, platili služby – dodávky elektriny, plynu a pod. Firmy zase najviac na platenie za materiál, a prácu pracovníkov. Tieto potreby vytvárajú transakčný dopyt po peniazoch.

Transakčný dopyt závisí od ekonomických premenných:

- zvýši sa o toľko, o koľko sa zvýši nominálny HDP
- mení sa vplyvom úrokovej miery

Dopyt po aktívach – ľudia si ponechávajú peniaze na horšie časy, na vzdelanie, na penziu. Ide o aktíva, po ktorých dopyt narastá a bude narastať.

V literatúre prevládajú názory, že držbu peňazí a tým aj dopyt po nich, možno zovšeobecnene charakterizovať **tromi základnými motívmi**, a to:

- Transakčným dopytom po peniazoch, ktorý motivujú predovšetkým domácnosti (na bežné výdavky) a firmy na to, aby zabezpečili svoju bežnú prevádzku.
- Opatrníckym dopytom – ľudia sú si vedomí možnosti nepredvídaných výdavkov a chcú sa určitým spôsobom na ne pripraviť (opravy domov, auta)
- Majetkovým alebo špekulatívnym dopytom – ekonomické subjekty držia svoj majetok buď v podobe hotových peňazí alebo v podobe CP, nehnuteľností a pod.

10. Čo je obsahom teórie portfólia?

Opisuje, ako racionálni investori – obyvatelia, domácnosti a podniky ukladajú svoje bohatstvo do určitých skupín CP – portfólia. Táto teória učí analyzovať investora, ako by mal umiestniť svoje bohatstvo, ak sa obáva rizika. Dôležitým pravidlom je predovšetkým rozptýliť portfólio do rôznych aktív. Podrobnejšie štúdie teórie portfólia ukazujú, že existuje „optimálne portfólio“, ktoré obsahuje zmes tzv. nízkorizikových (šekové účty, ktoré vynášajú úrok) a vysokorizikových aktív

2. KAPITOLA

1.Príčiny vzniku peňazí a ako sa rozvíjali ich jednotlivé formy?

Vznik peňazí bol podmienený predovšetkým potrebami výmeny. Medzi najznámejšie výmenné tovary patrilo plátno. Zdokonaľovaním výroby prichádzali nové technológie. Prišiel vynález kolesa, ktorý veľmi zjednodušil obchod ale aj výrobu – objavili sa nové časti sveta. Zdokonaľoval sa výmenný obchod. Plátno začalo byť nevýhodným výmenným prostriedkom z dôvodu jeho znehodnotenia. Postupom času vznikali nové druhy platidiel – drahé kovy, striebro zlato. Najviac sa osvedčili peniaze z drahých kovov, najmä zlato najlepšie dokázalo plniť všetky peňažné funkcie.

2.Funkcie zlata v peňažnom systéme, vznik papierových peňazí?

Proces zdokonaľovania peňazí vrcholí razbou plnohodnotných zlatých mincí. Náročné požiadavky na razenie zlatých mincí si vynútili aj vznik mincového zákonodarstva – mincový regál. Razba bola pod dohľadom štátu resp. panovníka. Systém zlatého štandardu bol charakterizovaný týmito znakmi:

- povinnosťou cedulovej banky konvertovať bankovky za zlato na základe nominálneho obsahu
- mena bola voľne konvertibilná za iné meny pre všetkých jej držiteľov a neexistovali žiadne devízové obmedzenia
- bol voľný a ničím neobmedzený vývoz a dovoz zlata.

Nedostatok mincového zlata a striebra i nedostatočné príjmy do štátnej pokladnice boli dôvodom zavedenia papierových peňazí tzv. štátovkami.

3.Charakterizujte tri stupne modifikácie zlatého štandardu

Štandard zlatej mince – neobmedzená konvertibilita. Cedulová banka bola povinná vymeniť bankovky v akejkoľvek hodnote

Štandard zlatého zliatku – povinnosť banky konvertovať bankovky len za zlaté zliatky (12,5kg) limitovala nominálnu hodnotu bankoviek, ktorá mohla byť konvertovaná. Ak prichádzalo ku konvertibilitě bankoviek za zlatom musela nominálna hodnota bankoviek zodpovedať hodnote zlatého zliatku. V praxi to znamenalo mať k dispozícii veľké množstvo hotovosti.

Štandard zlatej devízy – cedulová banka bola povinná konvertovať bankovky za zlaté devízy podľa ich nominálnej parity. Z toho plynula potreba cedulových bánk držať značnú zásobu zlatých devíz. Najdlhšie trvajúcou zlatou devízou bol americký dolár.

4. Vznik a vývoj emisie papierových peňazí

Odkedy vznikli bankovky, vznikli prvé banky. V každom štáte, ktorý mal svoje papierové bankovky, existovala jedna banka, ktorá tieto platidlá emitovala. Emitovanie predstavovalo výdaj papierových bankoviek do obehu, pričom hodnota, za ktorú bude možný nákup tovarov bola krytá zlatom. Neskôr nie všetky bankovky boli kryté zlatom, na jednej strane to bola výhoda v možnosti disponovať väčším množstvom platidiel ako v skutočnosti mala cedulová banka k dispozícii v zlatých zásobách. Ale na druhej strane vznikalo veľké riziko inflácie, ktorá mohla podmieniť pokles hodnoty meny a kúpyschopnosť obyvateľstva.

Emisia papierových peňazí (*štátoviek*) sa riadila potrebami emitenta – štátu a nie potrebami peňažného obehu. Permanentné schodky štátnych rozpočtov a následná emisia štátoviek viedli k ich znehodnocovaniu, často až k štátnym bankrotom. Kvôli tomuto riziku väčšina krajín štátovky zakázala.

Mladšou formou papierových peňazí je bankovka *nekonvertibilná za zlato*, alebo čiastočne konvertibilná prostredníctvom vymeniteľnosti za konvertibilnú menu, ktorá je spojená s používaním obchodnej zmenky. Bankovky sa emitovali formou „odkupu“ obchodných zmeniek cedulovou bankou – úverová forma emisie. Pri odkupe zmeny banka emitovala bankovky, pri eskonte zmenky musel zmenkový dlžník v deň splatnosti zmenky zaplatiť banke zmenkovú sumu v peniazoch.

Decentralizovaný spôsob emisie bankoviek – bankovky sa dostali do obehu aj klasickou cestou pri odkupe zlata alebo striebra bankami, oproti hodnote vykúpeného zlata boli emitované v rovnakej hodnote bankovky. Na rozdiel od štátoviek mohla banka emitovať iba toľko, koľko bolo odkúpených zmeniek, alebo zlata.

Reeskont zmeniek – odkup zmeniek a cenných papierov centrálnou bankou. Predávajúci sú obchodné banky, keď nemajú dostatok vlastných likvidných prostriedkov. Touto operáciou získavajú obeživo

Banková úverová emisia - centrálna banka poskytuje úvery obchodným bankám za diskontnú sadzbu

5. Charakterizujte priebeh emisie peňazí centrálnou bankou

Úverová forma emisie – odkúpenie obchodných zmeniek emisnou bankou. Obchodná zmenka je CP, ktorý predstavuje písomný záväzok uhradiť stanovenú sumu v uvedenom termíne. Je dokumentom o poskytnutí úveru dodávateľovi odberateľovi. Postupne sa do zmenkových obchodov zapájali aj iné banky a to umožňovalo majiteľovi zmenky predať zmenku banke a získať tak dlžnú sumu zníženou o určité úrokové percento (diskont) a vyplatená suma mohla byť preplatená v bankovkách v potrebnej nominálnej štruktúre.

Centrálna banka poskytuje úvery obchodným bankám za diskontnú sadzbu. Jej výška sa riadi národohospodárskymi záujmami štátu a orientáciou na menovú, rozpočtovú, devízovú alebo úverovú politiku.

6. Čo sú bezhotovostné, bankové peniaze, mechanizmus bankovo-úverovej emisie peňazí

Bezhotovostné bankové peniaze – systém obehu bankových peňazí funguje: banka otvorí svojmu klientovi účet – bežný účet, na ktorom eviduje na príjmovej strane všetky príjmy klienta a na výdavkovej strane účtu všetky úhrady jeho záväzkov. Ak prevyšujú príjmy ide o kreditný zostatok v opačnom prípade ide o debetný zostatok. Tento spôsob používania bankových účtov je dosť rozšírený. Na základe nich vznikol mechanizmus tzv. bankovo-úverovej emisie peňazí, ktorý pružne reaguje na dopyt po peniazoch hlavne tým, že umožňuje tvoriť oproti vkladom hotovostných peňazí násobky bankových depozít.

Bezhotovostné peniaze vystupujú aj ako vklady a zároveň prostriedok na platenie.

7. Čo treba rozumieť pod pojmom elektronické peniaze? Akú majú podobu?

Elektronické peniaze majú podobu plastických platobných kariet s magnetickým záznamom údajov, ktorými možno „zaplatiť“ vloženíím do špeciálnych čítacích zariadení inštalovaných v obchodoch a spojených s bankovým systémom. Plastické platobné karty majú podobu debetných, kreditných, alebo debetno-kreditných kariet. Niektoré z týchto kariet majú podobu elektronických peňaženiek, ktoré je možné naplniť pomocou tankomatu alebo prostredníctvom špeciálneho telefónneho čísla priamo z domu.

Home banking (domáce bankovníctvo) - možnosť z domáceho terminálu vykonávať peňažné transakcie

Vitálne peniaze – platenie prostredníctvom elektronických bánk (cyberbanks) na sieti internetu – network banking

8. Čo je platobný styk, aké sú klasifikačné kritériá jeho členenia a čo je podstatou medzibankového platobného styku?

Platobný styk je systém organizovaný bankami a finančnými inštitúciami, ktorých umožňuje hotovostné a bezhotovostné finančné presuny medzi jednotlivými subjektmi hospodárskeho života. Systém zahŕňa finančné transfery z príkazu bánk a klientov a tiež inštrumentov, pomocou ktorých sa platobný styk uskutočňuje.

Platby členíme na:

- realizačné - platenie na základe obchodných operácií (dodávateľ dodá tovar a odberateľ zaplatí)
- transferové – úhrada finančných záväzkov rôznym subjektom (DÚ, poisťovni atď.)

Členenie platobného styku podľa nasledovných kritérií:

- uplatňovanie foriem a nástrojov platenia
- podľa časových lehôt platenia
- podľa subjektov, ktoré dali príkaz na zaplatenie

Uplatňovanie foriem a nástrojov platenia ďalej členíme na :

- hotovostný platobný styk - bankovky a mince domácej a zahraničnej meny. V komerčnej banke ho možno realizovať zložením hotovosti na výplatu sumy v hotovosti., zložením hotovosti na prevod peňažných prostriedkov v prospech účtu príjemcu., poukázaním peňažných prostriedkov zo svojho účtu na výplatu peňažných prostriedkov v hotovosti., šekom vystaveným na výplatu peňažnej sumy v hotovosti., bankovou platobnou kartou.
- bezhotovostný platobný styk- účtovné peniaze (zápisy na účtoch) náhrady peňazí (zmenky, platobné karty, šeky. KB – jednorázový príkaz na úhradu (na inkaso), trvalý príkaz na úhradu (na inkaso), šek na zúčtovanie, banková platobná karta
- kombinovaný platobný styk – jedna časť prebieha v hotovostnej forme a druhá v bezhotovostnej

Podľa časových lehôt platenia:

- promptné platenie
- platenie v zmluvných lehotách
- platenie v zákonných lehotách
- platenie s využitím dodávateľského úveru

Podľa subjektov, ktoré dali príkaz na zaplatenie:

- inkasnú formu platenia – dodávateľ vystaví príkaz na inkaso a poverí inkasom svoju banku
- úhradovú formu platenia – podnet na úhradu podá odberateľ, vystaví príkaz na úhradu a poskytne ho svojej banke. Banka z jeho účtu zaplatí

Medzibankový platobný styk (MPS) – všetky banky SR sú povinné realizovať medzibankový platobný styk cez Bankové zúčtovacie centrum BZCS, ktorá zúčtováva príkazy len do výšky kreditného zostatku účtu platobného styku banky, prípadne do úrovne debetu povoleného NBS. Ak KB nemá dostatok peňažných prostriedkov na účte platobného styku v BZCS, vráti zúčtovacie centrum banke príkazy bez ich vykonania.

Zmluva KB s BZCS obsahuje:

- čas odovzdávania dát
- miesto a spôsob odovzdávania dát
- formát a štruktúru dát
- menovité určenie osôb zodpovedných v banke za správnosť dát
- podmienky úročenia účtov platobného styku
- menovité určenie osôb v BZCS zodpovedných za úplnosť a správnosť dát
- určenie odmien za výkon medzibankového platobného styku a spôsob ich realizácie

3. KAPITOLA

1. Čo rozumiete pod pojmom mena, čím je charakterizovaná?

Mena – národná forma peňazí. Každá národná mena je určená nasledujúcimi charakteristikami:

- určenie názvu menovej jednotky
- určenie základných hodnotových druhov (bankovky, štátovky, mince)
- stanovenie nominálnej sústavy bankoviek
- výlučnosť meny ako jediného platidla na danom území
- zákonom ustanovené pravidlá peňažnej emisie v danej mene a jej používanie v platobnom styku
- a iné – napr. určovanie spôsobu výmenného kurzu.

2. Charakterizujte menovú bázu, čo ju tvorí a k čomu sa využíva?

Pod menovou bázou sa rozumejú peňažné prostriedky s najvyšším stupňom likvidity – hotovostné obeživo, ktoré sa označuje ako M0.

Menová báza = hotovostné obeživo + povinné minimálne rezervy bánk na účtoch v CB +
+ dobrovoľné rezervy bánk na účtoch v CB + hotovostné rezervy
v pokladniciach bánk = **hotovostné obeživo + celkové rezervy bánk.**

Menová báza sa z hľadiska možnosti CB priamo ju riadiť a regulovať člení na:

- nevypožičanú bázu, ktorá je pod dokonalou kontrolou CB cez operácie na voľnom trhu ako nástroja menovej politiky
- vypožičanú bázu, na ktorej kontrolu má CB menší dosah cez diskontné úvery

3. Akú úlohu majú menové agregáty v menovom mechanizme?

Menové agregáty majú úlohu v menovom sprostredkujúcom – transmisnom mechanizme, ktorý vyúsťuje do medzicieľov menovej politiky. Ich vývoj nemôže CB priamo ovplyvniť. Úverový transmisný mechanizmus menovej politiky plní úlohu sprostredkujúcich kritérií. V menovej politike majú dôležitý význam dva úverové agregáty a to celkový stav úverov domácej mene poskytnutých bankovými i nebankovými subjektmi alebo len bankovými inštitúciami nebankovým subjektom.

4. Čo treba rozumieť pod pojmom menový prehľad? Čo sa ním sleduje a akú má vypovedaciu schopnosť?

Množstvo peňazí v obehu sa sleduje pomocou menového prehľadu. Menový prehľad možno považovať za súhrnnú bilanciu všetkých bánk, ktoré v danej krajine emitujú peniaze. Má komplexnejšiu vypovedaciu schopnosť ako bilancia CB. Z tejto bilancie možno zistiť zo strany pasív len niektoré druhy peňazí v obehu a zo strany aktív spôsoby ich emisie. V menovom prehľade sú zachytené aj peniaze emitované obchodnými a inými bankami.

Základnou rovnicou menového prehľadu je rovnica medzi hlavnými spôsobmi emisie peňazí a druhmi peňazí v ekonomike : $ZA + DA = M + QM$

ZA – zahraničné aktíva, DA – domáce aktíva, M – peniaze, QM – kvázi-peniaze

Jednotlivé zložky v menovom prehľade sa členia:

- podľa subjektov – hľadisko sa preferuje hlavne na strane pasív u všetkých domácich subjektov
- podľa meny – požíva sa na strane aktív

Základná štruktúra menového prehľadu by mala byť taká, aby poskytovala údaje a informácie potrebné na posúdenie rovnováhy medzi aktívami a pasívami v národnom hospodárstve CB ako rovnováhu medzi aktívami a pasívami posudzovania na základe aspoň súhrnnej bilancie bánk v ekonomike, ak už nie je CB schopná posúdiť dosahovanú úroveň rovnováhy bánk i nebankových subjektov za celé národné hospodárstvo.

Menový prehľad má dôležitý význam pre získanie základných informácií o menovom vývoji v danej krajine o:

- hlavných spôsoboch emisie peňazí
- „štruktúre“ peňazí
- výška zadlženosti štátu
- výške zadlženosti podnikateľského sektora
- výška zadlženosti obyvateľstva a iné

5. Aké sú prvoradé ciele menovej politiky?

- je neoddeliteľnou súčasťou národohospodárskej politiky. Ide o makroekonomickú politiku, ktorá si kladie za cieľ riadenie národného hospodárstva resp. ekonomiky ako celku. Cieľom národohospodárskej politiky, menovej politiky sú:

- vysoká a rastúca úroveň reálneho produktu – vyprodukovať toľko statkov aby bol uspokojený dopyt.,
- vysoká zamestnanosť, nízka nezamestnanosť a zabezpečenia dostatočného množstva dobrých miest za vysoký plat tým, ktorí chcú pracovať
- stabilná ale mierne rastúca úroveň cien, ktorá je zároveň dôležitým ukazovateľom menového vývoja – udržanie priemernej miery inflácie v priebehu roka, ceny a mzdy aby sa tvorili na stabilnom trhu.,
- stabilný menový kurz, ktorý je tiež ukazovateľom menového vývoja a zároveň charakterizuje celkové zahranično-ekonomické vzťahy krajiny.

Na presadzovanie makroekonomických cieľov slúži široká škála hospodársko-politických nástrojov, ktoré sú:

- fiškálna politika – zahŕňa zdaňovanie a štátne výdavky
- zahranično-ekonomická politika – ide o udržanie dovozu na úrovni vývozu a o stabilizovanie menového kurzu.
- dôchodková politika – zahŕňa štátne zásahy, ktorými sa vláda usiluje zmierniť infláciu priamymi opatreniami – regulácia cien a miezd.,
- menová politika – určuje predovšetkým ponuku peňazí.

6. Aký význam má v ekonomike regulovanie ponuky peňazí?

Hlavným cieľom menovej politiky je udržiavanie stability meny. Rozloženie tohto cieľa na kratšie, permanentne sledované úseky sa spája so stanovovaním tzv. medzicieľov. Medziciele sú vyjadrené určitými ukazovateľmi menového vývoja, ktoré sa týkajú viacerých menových premenných. Jednou z najdôležitejších premenných je ponuka peňazí a jej vývoj ku vzťahu k veličinám magického štvorca (vývoj HDP, cenový pohyb, nezamestnanosť, vývoj platobnej bilancie) Regulovanie peňazí sa považuje v teórii za najdôležitejšiu oblasť pôsobenia emisných bánk pri uskutočňovaní menovej, ale aj celkovej národohospodárskej politiky

Pri regulovaní peňažnej zásoby sa vychádza z analýzy monetárnej bázy a požívajú sa priame i nepriame nástroje menovej politiky.

7. Aké menové kritériá sa používajú pri uskutočňovaní menovej politiky a v čom spočíva ich praktický význam?

Aby sa pri uskutočňovaní menovej politiky predchádzalo iba následným reakciám na predchádzajúci menový vývoj a jeho vývoj nasledujúci, zameriavajú sa CB na určitú stratégiu výberu menových kritérií, ktoré stoja niekde medzi uplatňovanými nástrojmi a konečnými menovými cieľmi. Je ľahšie dosiahnuť menový cieľ sledovaním kritéria, ako priamym sledovaním cieľa.

Menové kritériá vyžadujú, aby boli: merateľné, kontrolovateľné a schopné predikovať ovplyvňovať základné ciele.

Operatívne (strednodobé) kritériá – úrokové sadzby a rôzne agregáty (agregáty peňažnej zásoby a agregáty rezerv) prostredníctvom použitia týchto kritérií možno konkrétne a rýchle posúdiť, či dané opatrenie pôsobí správnym smerom. Tieto kritériá by mali usmerňovať menovú politiku k dosiahnutiu cieľov.

Strednodobé menové kritérium – nominálny HDP

Pre menovú politiku a hodnotenie prijatého menového programu slúži sústava tzv. indikátorov menového vývoja, v ktorej je zachytený:

- vývoj peňažnej zásoby
- vývoj platobnej bilancie
- vývoj nezamestnanosti
- vývoj miezd
- rozpočtový vývoj a vývoj verejných financií
- vývoj úverovej aktivity obchodných bánk

8. Uved'te poslanie menového programu NBS

Menový program každoročne stanovuje NBS. Okrem kvantifikácie cieľov programu tiež charakterizuje základné prístupy k jeho zabezpečeniu v menovej politike.

Ciele menovej politiky – hlavným cieľom je udržiavanie peňažnej rovnováhy a menovej stability prejavujúcej sa v stabilite vnútornej i vonkajšej kúpnej sily meny a dosahovanie stability menového kurzu. Dopyt po peniazoch vychádza predovšetkým:

- a) z potreby vykonávania určitých transakcií – potreba peňazí na zaplatenie účtov alebo na nákup statkov, to si vyžaduje peniaze v hotovosti alebo šekových
- b) zo želania držať aktíva pre budúcnosť – ponechanie si peňazí (úspory) na obdobie penzie, na zabezpečenie vzdelania, bývania a pod. Tieto peniaze sú na určitý čas uložené do určitého „portfólia“ cenných papierov.

4 KAPITOLA

1.) Charakterizujte centrálnu (emisnú) banku a jej základné funkcie v bankovom systéme

Centrálna banka vykonáva predovšetkým emisiu peňazí a riadi peňažný obeh s ďalšími úlohami, ktoré ju posúvajú do centra celej bankovej sústavy. CB charakterizujú sa tromi definičnými znakmi:

- 1.) majú emisný monopol – výsadné právo emisií hotovostných bankoviek, popri prípade i mincí na danom území
- 2.) vykonávajú monetárnu (menovú) politiku – regulácia množstva peňazí v ekonomike s hlavným cieľom podporovať menovú stabilitu
- 3.) regulujú bankový systém – stanovenie základných povinností a pravidiel činností obchodných a ďalších bánk pôsobiacich na danom území.

2.) Čo je podstatou emisnej funkcie centrálnej banky?

Emisná funkcia – je historicky najstaršia a spočíva v emisii hotovostných peňazí na danom území. Emisia je bankovo-technické označenie pre vydávanie cenných papierov a hotových peňazí do obehu. Základné operácie centrálnej banky s hotovostnými peniazmi patrí:

- Emisia a sťahovanie hotovostných peňazí – vydávanie peňazí bankám podľa ich požiadaviek na ťarchu účtov bezhotovostných rezerv, prijímanie hotovostných peňazí od bánk, prepočítavanie, overovanie pravosti, a pod.
- Správa zásob hotovostných peňazí – úschova a správa hotovostných peňazí za účelom ich doplnenia alebo vyradenia z obehu a pod.,
- Výmena opotrebovaných a poškodených hotovostných peňazí

3.) Ktoré sú základné ciele Centrálnej banky a kritériá ich zabezpečovania?

- Vysoká zamestnanosť
- Hospodársky rast
- Cenová stabilita
- Stabilita úrokových sadzieb
- Stabilita na finančných trhoch
- Stabilita na devízových trhoch

Tieto ciele sa navzájom prepájajú, napr. cieľ vysokej zamestnanosti by mal byť konzistentný so stabilnou cenovou hladinou a pod. Centrálne banky stoja pri uskutočňovaní menovej politiky pred problémom ako zabezpečiť realizáciu takých dôležitých cieľov menovej politiky, ktoré nemôže priamo ovplyvniť (napr. cenovú stabilitu spolu s vysokou zamestnanosťou), ale disponujú určitými nástrojmi menovej politiky, použitím ktorých môžu uvedené ciele nepriamo ale aj priamo ovplyvňovať.

4.) Aké nástroje používa centrálna banka pri realizácii cieľov svojej menovej politiky?

- časového hľadiska cieľov, podľa ktorých sa rozlišujú nástroje na dlhodobé a krátkodobé
- adresnosti – priame (administratívne, direktívne a selektívne) a nepriame, ktoré sa charakterizujú ako trhové
- často sa rozlišujú na bežné a výnimočné
- nebankové a bankové – nebankové sa považujú právne úpravy (v podmienkach úverovania, vedenia účtovníctva v bankách a pod.)

5.) Ako pristupuje centrálna banka k regulácii bankového sektora?

Regulácia CB má štyri stupne:

- určenie pravidiel bankového podnikania, ktorým sa regulujú:
 - kapitálová primeranosť,
 - úverová angažovanosť,
 - a stanovujú pravidlá likvidity
- povoloňovacia činnosť
- vykonávanie bankového dohľadu
- vedenie registra bankových úverov a záruk.

CB určuje pravidlá podnikania v bankovom sektore s cieľom obmedziť rizikovosť bankového podnikania a zabezpečiť ochranu vkladov.

6.) Ktoré nástroje centrálnej banky patria medzi priame nástroje menovej politiky?

- **pravidlá likvidity** - sa určujú priamym stanovením záväznej štruktúry pasív a aktív obchodných bánk a záväzných väzieb medzi pasívami a aktívami týchto bánk. Pravidlá likvidity sú zvlášť tvrdým priamym nástrojom v takom prípade, ak sa týkajú povinných väzieb medzi aktívami a pasívami obchodných bánk. Ako napríklad môžeme uviesť povinnosť udržiavať podiel vlastného kapitálu v určitom pomere k celkovým aktívam (8%), alebo minimálny podiel strednodobých a dlhodobých vkladov na strednodobých a dlhodobých úveroch. Čím vyšší je stanovený podiel vkladov na úveroch, tým bude ponuka peňazí nižšia. Pravidlá likvidity a používajú vo všetkých trhových ekonomikách, a to hlavne z dôvodov zabezpečovania ochrany vkladateľov a likvidity obchodných bánk. Pri regulovaní ponuky peňazí sa používajú pravidla likvidity výnimočne.
- **úverové kontingenty** - limity úverov, úverové stropy, sú veľmi tvrdým regulačným prostriedkom - môžu totiž veľmi ľahko ovplyvniť ponuku peňazí postihnutej banky. Delíme ich na **relatívne** - NBS určuje maximálnu výšku úveru, ktorý komerčnej banke poskytne, a **absolútne** - NBS určí, aký najvyšší úver môže dotyčná banka poskytnúť svojim klientom. Úverové limity slúžia hlavne na to, aby sa zamedzilo ohrozenie likvidity komerčnej banky poskytovaním príliš vysokých úverov.
- **povinné vklady** - povinnosť niektorých orgánov viesť účty a finančné operácie výlučne cez CB. Táto povinnosť sa najčastejšie týka štátnych orgánov miestnej moci a správy. Centrálna banka priamo kontroluje ponuku peňazí voči týmto orgánom a do určitej miery aj dispozíciu s nimi, teda vlastne účel ich použitia.
- **odporúčania** - radia sa do priamych nástrojov s vysokou účinnosťou. Ide o vzťah medzi emisnou bankou a obchodnými bankami. Odporúčania nemajú písomnú formu ide o želanie centrálnej banky ako sa majú obchodné banky správať. **Výzvy** tiež nemusia mať písomnú formu ale majú tvrdší resp. razantnejší charakter. Písomnú formu musia mať **dohody**, ktoré obsahujú určité záväzky, ktoré plynú obchodnej banke voči emisnej banke.

7.) Aké nepriame nástroje riadenia menovej politiky uplatňuje centrálna banka?

- **diskontná sadzba** - je úroková sadzba, ktorú platia obchodné banky pri čerpaní úverov od emisnej banky. To znamená, že diskontnou sadzbou sa môže ovplyvňovať predovšetkým dopyt obchodných bánk po úveroch centrálnej banky a prostredníctvom neho sa zároveň nepriamo ovplyvňuje ponuka peňazí v ekonomike. To znamená, ak sa napr. diskontná sadzba zvyšuje, pôsobí na zníženie dopytu obchodných bánk po úvere od emisnej banky a ak sa znižuje je dopad opačný. Rozlišujeme:
 - **medzibankovú úrokovú sadzbu** - za ktorú poskytujú úvery obchodné banky medzi sebou a je o niečo vyššia ako diskontná sadzba.,
 - **priama úroková sadzba** - sa poskytuje tým najlepším klientom banky.**trhová úroková sadzba** - ktorá sa poskytuje pri úveroch poskytovaným ostatným klientom.
- **povinné minimálne rezervy** - predstavujú povinne vytvárané pohľadávky obchodných bánk v emisnej banke. Tieto pohľadávky však obchodné banky nemôže použiť ani výnimočne. Stanovuje sa určitým percentom z krátkodobých a dlhodobých vkladov. Ich mechanizmus fungovania je taký, že za nezmenených iných podmienok pôsobí zvýšenie povinných minimálnych rezerv na zníženie úverového potenciálu obchodných bánk a ich zníženie naopak ten potenciál banky zvyšuje. Ak sa použije tento nástroj selektívne tak sa jedná o priamy nástroj.
- **Reeskont zmeniek a lombard cenných papierov** - predstavuje znovu eksontovanie tých zmeniek, ktoré už boli eskontované obchodnými bankami. Odkupujú sa pritom zmenky od obyvateľstva, od priemyselných a obchodných organizácií či firiem. Ale až keď tieto eskontované zmenky odkúpi emisná banka, zvyšuje sa úverový potenciál obchodných bánk, a

tým sa môžu poskytovať vyššie úvery a súčasne pôsobiť na zvýšenie ponuky peňazí. Pri reeskonte zmeniek sa vymáha ich preplatenie v deň ich splatnosti. Pri lombarde cenných papierov sa tieto v deň ich splatnosti preplácajú obchodným bankám. Pri zvýšení ponuky peňazí reeskontom zmeniek, je toto zvýšenie časovo limitované dobou splatnosti zmeniek, ale pri lombarde cenných papierov sa nemusí kryť lehota splatnosti s dobou splatnosti cenných papierov, ktoré sa lombardovali.

- **operácie na voľnom trhu** – klasický nástroj, najmä nákup a predaj štátnych cenných papierov (obligácie, št. pokladničné poukážky) emisnou bankou. Pritom nákup štátnych cenných papierov emisnou bankou zvyšuje úverový potenciál obchodných bánk. Operácie na voľnom trhu však majú väčšiu šancu zvyšovať ponuku bezhotovostných peňazí, pretože obchodné banky obchodujú pri týchto operáciách s emisnou bankou bezhotovostne. Nezanedbateľným efektom pôsobenia operácií na peňažnom trhu je aj možnosť ich využitia na krytie schodku štátneho rozpočtu. V prípade emisie štátnych cenných papierov ide o formu krytia štátneho rozpočtu a opak by bol pri prebytku štátneho rozpočtu.
- **Konverzie a swapy** – Pri použití konverzií ide o nákupy alebo predaje zahraničných mien za domácu menu bez spätných operácií predaja alebo nákupu v budúcnosti. Konverzie pôsobia na ponuku peňazí trvale. Swapy – je to kombinácia promptných a termínovaných operácií. Emisná banka nakupuje alebo predáva zahraničné meny za domácu menu s tým, že v budúcnosti v dohodnutom termíne prípadne aj za ďalších podmienok uskutoční spätné operácie. Swapy len podmieňujú určité dočasné zmeny v ponuke peňazí. Obe však významnou mierou ovplyvňujú devízový kurz, pričom zmeny devízového kurzu sú rozhodujúcim faktorom pohybu zahraničného kapitálu.
- **Intervencie devízových kurzov** – možnosť ovplyvňovať devízový kurz emisnou bankou. Môžu sa uskutočňovať prostredníctvom nákupov alebo predajom zlata, úpravy diskontnej sadzby a pod.

8.) Čo je podstatou reskontu zmeniek z lombardu cenných papierov?

Reeskont zmeniek a lombard cenných papierov – predstavuje znovu eksontovanie tých zmeniek, ktoré už boli eskontované obchodnými bankami. Odkupujú sa pritom zmenky od obyvateľstva, od priemyselných a obchodných organizácií či firiem. Ale až keď tieto eskontované zmenky odkúpi emisná banka, zvyšuje sa úverový potenciál obchodných bánk, a tým sa môžu poskytovať vyššie úvery a súčasne pôsobiť na zvýšenie ponuky peňazí. Pri reeskonte zmeniek sa vymáha ich preplatenie v deň ich splatnosti. Pri lombarde cenných papierov sa tieto v deň ich splatnosti preplácajú obchodným bankám. Pri zvýšení ponuky peňazí reeskontom zmeniek, je toto zvýšenie časovo limitované dobou splatnosti zmeniek, ale pri lombarde cenných papierov sa nemusí kryť lehota splatnosti s dobou splatnosti cenných papierov, ktoré sa lombardovali.

9.) Charakterizujte pôsobenie centrálnej banky na peňažnom trhu, mechanizmus jeho pôsobenia a očakávané účinky

NBS smeruje k udržiavaniu cenovej stability a k regulovaniu celkového množstva peňazí v obehu výlučne plnením úloh a činností zverených do jej kompetencie, najmä prostredníctvom stanovovania a vykonávania menovej politiky. Najvyšším riadiacim orgánom banky je Banková rada NBS, do jej pôsobnosti spadá:

- určovanie menovej politiky a nástrojov na jej uskutočňovanie
- ustanovuje zásady činnosti obchodov NBS
- schvaľuje rozpočet NBS
- ustanovuje organizačné usporiadanie NBS
- ustanovuje druhy fondov NBS, ich výšku a použitie
- rozhoduje o vydávaní bankoviek a mincí
- zriaďuje koordinačné a ďalšie orgány NBS, pobočky a účelové organizačné zložky

Zákon jej umožňuje pri plnení svojich úloh nezávislosť od štátnych orgánov. NBS vedie príjmové a výdavkové účty štátneho rozpočtu, účty štátnych aktív a pasív, štátnych fondov a ďalších štátnych rozpočtových organizácií. Zabezpečuje emisie štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukážok a ich primárny predaj. Vykonáva činnosti spojené so správou, splácaním a prevodmi štátnych cenných papierov.

NBS zastupuje SR na základe poverenia vlády v medzinárodných finančných inštitúciách a v operáciách na medzinárodných finančných trhoch súvisiacich s plnením menovej politiky

10.) Podstata, ciele a menová stratégia Európskej centrálnej banky (ESCB)

Európska centrálna banka – vznikla v r. 1999, sídlo – Frankfurt nad Mohanom, základný kapitál 5 miliárd eur. Základný cieľ ECB je uvedený v Maastrichtskej zmluve - cieľom menovej politiky je udržanie cenovej stability. Operatívny rámec jednotnej menovej politiky sa týka týchto oblastí:

- zvyšovania efektívnosti fungovania trhových mechanizmov a konkurenčného boja
- zákaz poskytovania úverov CB verejnému sektoru a zákaz preferenčného poskytovania finančných prostriedkov
- snaha o decentralizáciu operácií v rámci ESCB (európsky systém CB)

Menové stratégie:

- 1) zameraná na udržanie stanovenej hodnoty inflácie
- 2) orientovaná na riadenie množstva peňažnej masy v obehu
- 3) zameraná na udržanie stanovenej hodnoty devízového kurzu
- 4) zameraná na dosiahnutie stanovenej hodnoty nominálneho HDP
- 5) zameraná na udržanie stanovených úrokových mier

11.) Jednotná menová politika ECB a nástroje, ktoré má k jej realizácii

Nástroje môžeme rozdeliť do troch skupín:

- operácie na voľnom trhu
- stále finančné zdroje
- minimálne rezervy

Operácie na voľnom trhu:

- rezervné transakcie – kupuje a predáva aktíva s možnosťou spätného odkúpenia
- priame transakcie – nákup aktív priamo na trhu (promptné a termínové obchody)
- emitovanie dlhových certifikátov – ich zvýšenie na trhu spôsobuje nedostatočnú likviditu
- devízové swapy – operácie uskutočnené v dvoch rozličných mien
- inkaso termínovaných depozít – používa sa pri nadmernej likvidity na trhu

Stále finančné zdroje - zabezpečenie dennej likvidity na trhu, ovplyvňovať dennú úrokovú sadzbu na trhu a ukazovať stav monetárnej politiky:

- finančný zdroj hraničných pôžičiek - vopred určená výška úrokových sadzieb
- depozitný finančný zdroj - poskytujú obchodní partneri CB a nežiadajú záruky, úroková sadzba je minimálna

Minimálne rezervy sú :

- stabilizácia úrokových mier na peňažnom trhu
- vytváranie alebo zvyšovanie dostatočnej likvidity na trhu
- kontrola menovej expanzie

12.) Základné trendy budúceho vývoja centrálnych bánk

- neustále zdokonaľovanie súčasného systému
- zavedenie nového systému „slobodného bankovníctva“- nie je celkom reálne
- zavedenie súkromných peňazí a systému menových rád.

5. KAPITOLA

1. Čo rozumieme pod pojmom Obchodná (komerčná) banka a aké sú jej základné funkcie?

OB sú podnikateľské subjekty. V porovnaní s nimi majú však celý rad špecifických črt vyplývajúcich z ich podstaty obchodníkov so zverenými peňažnými prostriedkami, ktoré sa prejavujú v ich špecifickom postavení a význame v ekonomike. Na ich činnosť sa preto obvykle vzťahujú i pravidlá odlišné od všeobecne uplatňovaných pravidiel podnikania. Vlastný cieľ ich činnosti – maximalizácia trhovej ceny akcie alebo maximalizácia zisku je však zhodný so základným cieľom činnosti iného podniku

Ku charakteristike komerčných bánk pristupujeme z dvoch hľadísk:

- 1) z funkčného hľadiska, ktoré vychádza z jej ekonomických funkcií a činností komerčnej banky
- 2) z právneho hľadiska, ktoré je založené na vymedzení banky v príslušnej právnej norme

Základné funkcie komerčných bánk

Banky plnia celý rad rôznych funkcií, ktoré sú im vlastné a vyplývajú z charakteru ich činnosti, alebo ich preberajú od iných finančných subjektov ako prevzaté.

Zo štandardných základných funkcií komerčnej banky môžeme považovať:

- finančné sprostredkovanie – túto činnosť vykonávajú v trhovej ekonomike na ziskovom princípe. Snažia sa pritom umiestniť získaný kapitál tam, kde prináša najväčšie zhodnotenie pri určitej miere rizika.,
- vykonávanie bezhotovostného platobného styku – vedú účty pre veľký počet svojich klientov môžu uskutočňovať ich vzájomné platby účtovným prevodom bezhotovostných peňazí. Kvalitný

a bezpečný platobný styk sa tak stáva jednou zo základných podmienok zdravého vývoja ekonomiky.

2. Čo je podstatou bilancie komerčnej banky a aká je jej štruktúra?

Obchodné banky sú vo svojej podstate podnikateľské subjekty tak ako ktorýkoľvek podnik v trhovej ekonomike. V porovnaní s nimi majú však celý rad špecifických črt vyplývajúcich z ich podstaty obchodníkov so zverenými peňažnými prostriedkami, ktoré sa prejavujú v ich špecifickom postavení a význame v ekonomike. Na ich činnosť sa preto obvykle vzťahujú i pravidlá odlišné od všeobecne uplatňovaných pravidiel podnikania. Vlastný cieľ ich činnosti – maximalizácia trhovej ceny akcie alebo maximalizácia zisku je však zhodný so základným cieľom činnosti iného podniku

Ku charakteristike komerčných bánk pristupujeme z dvoch hľadísk:

- 3) z funkčného hľadiska, ktoré vychádza z jej ekonomických funkcií a činností komerčnej banky
- 4) z právneho hľadiska, ktoré je založené na vymedzení banky v príslušnej právnej norme

Základné funkcie komerčných bánk

Banky plnia celý rad rôznych funkcií, ktoré sú im vlastné a vyplývajú z charakteru ich činnosti, alebo ich preberajú od iných finančných subjektov ako prevzaté.

Zo štandardných základných funkcií komerčnej banky môžeme považovať:

- **finančné sprostredkovanie** – túto činnosť vykonávajú v trhovej ekonomike na ziskovom princípe. Snažia sa pritom umiestniť získaný kapitál tam, kde prináša najväčšie zhodnotenie pri určitej miere rizika,

vykonávanie bezhotovostného platobného styku – vedú účty pre veľký počet svojich klientov môžu uskutočňovať ich vzájomné platby účtovným prevodom bezhotovostných peňazí. Kvalitný a bezpečný platobný styk sa tak stáva jednou zo základných podmienok zdravého vývoja ekonomiky

3. Ako a podľa čoho sa členia operácie komerčných bánk?

- **aktívne operácie** – banka pri nich vystupuje v postavení veriteľa, vznikajú jej rôzne pohľadávky – poskytovanie úverov, nákup dlhodobých cenných papierov, alebo jej vznikajú určité vlastnícke práva – zakúpením majetkových cenných papierov. Za najdôležitejšie aktívne operácie sa zväčša považuje poskytovanie úverov a finančné investície
- **pasívne operácie** – sú tie pri ktorých si banka zhromažďuje rôznymi cestami zdroje, ktoré neskôr použije na svoju ďalšiu podnikateľskú činnosť. Pri týchto pasívnych operáciách je banka v dlžníckom postavení, vznikajú jej záväzky – voči vkladateľom pri prijímaní vkladov, pri emisii vlastných dlhopisov voči tým, ktorí ich odkúpili.
- **neutrálne (mobilačné) operácie** – pri ktorých banka nevystupuje ani vo veriteľskom ani v dlžníckom postavení. Ich konečným efekt sa prejaví až v hospodárskom výsledku – zmenárenská činnosť, poradenské služby, poplatky za otvorenie a vedenie účtu a pod.

4.) Čo možno rozumieť pod pojmom riadenie aktív a pasív komerčných bánk?

Riadenie aktív a pasív Komerčnej banky sa zvykne definovať ako spôsob riadenia štruktúry jej bilancie, ktorého cieľom je maximalizácia výnosov pri dosiahnutí požadovanej, resp. akceptovateľnej miery rizika.

Banka ako podnikateľský subjekt sa v porovnaní s inými formami podnikania vyznačuje tým, že obchoduje s cudzím kapitálom (92%) a má pomerne malý základný kapitál (8%) vzhľadom na rozsah svojich obchodov.

Prvoradým predpokladom pri úspešnom podnikaní bánk je jej likvidita, solventnosť rentabilita. Tieto ciele sa dosahujú ťažko, pretože je umením zladiť bankové pasíva s bankovými aktívami, ktoré môžu byť vzájomnom protiklade, nakoľko splatnosti vkladov a úverov sa prelínajú. Úlohou bankového manažmentu je predvídať, plánovať a riadiť aktíva a pasíva tak, aby zodpovedali vytýčeným cieľom a v tomto smere ich vývoj ovplyvňovali.

Banky, pôsobiace na Slovensku pritom musia dodržiavať opatrenia NBS, ktoré ovplyvňujú riadenie aktíva a pasív. Medzi najdôležitejšie z nich patria:

- Povinné minimálne rezervy – spôsob a forma udržiavania rezerv pôsobí na výnosy banky
- Opatrenia o obozretnom podnikaní – základný princíp riadenia činnosti spočíva v stanovení optimálneho pomeru medzi rizikom rentabilitou a likviditou. NBS stanovuje maximálne limity resp. minimálne, ktoré sú banky povinné dodržiavať.

Devízová pozícia na menové účely – stanovenie povinnosti udržiavať minimálny pomer devízových aktív k devízovým pasívam

5.) Čo považujeme za pasívne operácie obchodných bánk?

Pasívne operácie obchodných bánk:

Vlastný kapitál – je tvorený pri zakladaní banky emisiou akcií. V priebehu podnikateľskej činnosti banka svoj zakladateľský kapitál postupne zvyšuje o všeobecný rezervný kapitál tvorený na základe zákona. A o tvorbu iných fondov, napr. ážiový fond – rozdiel medzi trhovou cenou akcie a jej nominálnou hodnotou. Účelové rezervy – pri zvýšení nominálnej hodnoty akcií a iné

Cudzí kapitál – za cudzí kapitál sa považujú vklady v banke a jej pôžičky. Najväčšiu časť cudzích zdrojov tvoria vklady. Vklady predstavujú záväzok banky voči vkladateľovi. Vkladové operácie spolu s emisiou cenných papierov nazývame primárne zdroje a patria sem:

- Vklady na požiadanie – vklady na bežných účtoch, ktoré sa využívajú za účelom realizácie platobného styku.
- Termínované vklady – komitent pri uzatváraní zmluvy sa zaviazne nedisponovať na určité časové obdobie s týmto vkladom.
- Úsporné vklady – sporenie
- Depozitné certifikáty – je cenný papier, obdoba termínovaného vkladu, v ktorom banka potvrdzuje prijatie sumy od klienta na určitú dobu – 6 mesiacov až 2 roky.
- Bankové obligácie – ide o určitý druh dlhopisov (cenných papierov) buď so zaručeným, pevným, pravidelným, najčastejšie ročným alebo polročným úrokovým výnosom, alebo s pohyblivým výnosom, viazaný na referenčnú sadzbu. Pevná lehota splatnosti od 5 do 15 rokov.
- Úvery a pôžičky od iných bánk – tieto získava banka od iných bánk dôvodu udržania bankovej likvidity.
- Úvery od centrálnej banky – ak nestačia úvery od ostatných bánk požiada o úver centrálnu banku, ktorá ich poskytuje za diskontnú úrokovú sadzbu.

6.) Čo tvorí vlastný a čo cudzí kapitál banky?

Vlastný kapitál – je tvorený pri zakladaní banky emisiou akcií. V priebehu podnikateľskej činnosti banka svoj zakladateľský kapitál postupne zvyšuje o všeobecný rezervný kapitál tvorený na základe zákona. A o tvorbu iných fondov, napr. ážiový fond – rozdiel medzi trhovou cenou akcie a jej nominálnou hodnotou. Účelové rezervy – pri zvýšení nominálnej hodnoty akcií a iné

Cudzí kapitál – za cudzí kapitál sa považujú vklady v banke a jej pôžičky. Najväčšiu časť cudzích zdrojov tvoria vklady. Vklady predstavujú záväzok banky voči vkladateľovi. Vkladové operácie spolu s emisiou cenných papierov nazývame primárne zdroje.

Úvery a pôžičky od iných bánk – tieto získava banka od iných bánk dôvodu udržania bankovej likvidity

7.) Aké druhy vkladov a operácií sa realizujú v pasívnych operáciách komerčných bánk?

- **Vklady na požiadanie** – vklady na bežných účtoch, ktoré sa využívajú za účelom realizácie platobného styku.

- **Termínované vklady** – komitent pri uzatváraní zmluvy sa zaviazne nedisponovať na určité časové obdobie s týmto vkladom.

- **Úsporné vklady** – sporenie

- **Depozitné certifikáty** – je cenný papier, obdoba termínovaného vkladu, v ktorom banka potvrdzuje prijatie sumy od klienta na určitú dobu – 6 mesiacov až 2 roky.

- **Bankové obligácie** – ide o určitý druh dlhopisov (cenných papierov) buď so zaručeným, pevným, pravidelným, najčastejšie ročným alebo polročným úrokovým výnosom, alebo s pohyblivým výnosom, viazaný na referenčnú sadzbu. Pevná lehota splatnosti od 5 do 15 rokov.

8.) Čo je obsahom aktívnych operácií bánk?

Použitie získaných zdrojov z pasívnych operácií označujeme ako aktívne. Sú to činnosti, v dôsledku ktorých sa mení objem aktív. Patria k nim predovšetkým:

Úverové operácie – predstavujú rozhodujúci podiel v portfóliu aktív.

Investovanie do cenných papierov

Finančné operácie

Slúžia na použitie získaných zdrojov na bankové obchody, zabezpečenie likvidity, na investovanie do majetku a na vytváranie opravných položiek

9.) Podľa akých kritérií členíme úverové operácie bánk?

Úvery možno členiť podľa rôznych hľadísk:

- objektu úveru – prevádzkový úver, investičný úver, úver na zásoby a pod.
- typu bankových operácii – účelový kontokorentný, eskontný, hypotekárny
- teritoriálneho použitia – tuzemský, zahraničný
- dlžníka – podnikový, verejný, spotrebný
- meny – korunový, devízový

Podľa dĺžky úverového vzťahu – krátkodobý, strednodobý a dlhodobý

10.) Čo je podstatou kontokorentného úveru?

Bankou poskytnutý úver v pohyblivej výške klientovi na jeho bežnom účte. Ide o krátkodobý kedykoľvek splatný úver. Jeho zvláštnosťou je v tom, že sa čerpá každou úhradou, ktorú banka z klientovho príkazu realizuje podľa úverovej zmluvy v rámci úverového limitu. Spláca sa každou platbou, ktorá na účet prichádza.

11.) Charakterizujte strednodobé a dlhodobé úvery bánk a k čomu sú určené?

Krátkodobé úvery – diskont, reeskontný úver a sezónny úver, lombardný úver, aukčný refinančný úver a úver na povinné minimálne rezervy.

Stredno a dlhodobé úvery sú poskytované v prípade núdze, rovnako ako hotovostné úvery.

Dlhodobý úver poskytnutie peňažných prostriedkov s dlhodobou návratnosťou (5 a viac r.) V medzinárodnom obchode sa dlhodobé úvery poskytujú na export investičných celkov, a to vo forme komerčných resp. finančných úverov. Pri rozsiahlejších dlhodobých úveroch sa poskytujú úľavy ako odklad úverových splátok, pričom úrok sa platí od poskytnutia úverov. Splátky sa uskutočňujú podľa amortizačného plánu.

Strednodobý úver – druh bankového úveru poskytnutého spravidla na obdobie 3-5 rokov.

12.) Čo je emisná pôžička a pre koho je určená?

Poskytnutý úver odkúpením dlhopisov, ktoré dlžník emituje za účelom získania finančných zdrojov.

Je určená pre širokú verejnosť – majiteľov voľného kapitálu, ktorí sú ochotní investovať svoje peniaze do CP emitenta.

13. Čo je podstatou hypotekárneho úveru?

Hypotekárny úver je dlhodobý úver, ktorým sa môže financovať kúpa, výstavba či rekonštrukcia nehnuteľnosti (bytu alebo domu), a tiež nadobudnutie pozemku, na ktorom sa bude rodinný dom stavať. Základnou charakteristikou hypotekárneho úveru je, že sa musí založiť nehnuteľnosťou.

14. Charakterizujte podstatu a funkcie finančného trhu. Čo je podstatou peňažného a kapitálového trhu?

Finančný trh predstavuje určitý finančný systém, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou celého ekonomického systému. Je to trh, na ktorom sa stretáva ponuka voľných finančných prostriedkov v podobe úspor rôznych ekonomických subjektov a dopyt po týchto prostriedkoch, tiež rôznych ekonomických subjektov.

Základné funkcie:

- funkcia zabezpečenia bohatstva znamená, že finančný trh ponúka možnosť ako uchovať bohatstvo.,
- funkcia likvidity znamená, že bohatstvo vo forme rôznych finančných nástrojov možno rýchlo vymeniť za hotovosť s veľmi malým rizikom straty
- úverová funkcia vyjadruje úlohu finančného trhu pri poskytovaní úverov pre financovanie spotreby a investičných výdavkov. ,
- platobná funkcia znamená, že na finančnom trhu je vybudovaný mechanizmus pre realizáciu platieb za tovary a služby.
- funkcia ochrany proti riziku – životné, zdravotné, majetkové poistenie.,
- politická funkcia – vláda realizuje jeho pomocou svoju politiku

Peňažný trh predstavuje trh s krátkodobými finančnými operáciami.

Kapitálový trh je charakteristický dlhodobými finančnými operáciami.

15. Ako a podľa čoho sa členia finančné trhy a ktoré sú jeho subjekty?

Finančné trhy sa členia podľa rôznych kritérií:

- podľa charakteru operácií
- podľa účastníkov, ktorí sa na operáciách zúčastňujú
- podľa toho, aké finančné nástroje sa používajú
- z časového hľadiska
- z teritoriálneho hľadiska atď.

Subjekty:

- 1.) emitenti – subjekty, ktoré sa snažia získať finančné zdroje, kvôli prechodnému nedostatku
- 2.) investori – subjekty, ktorí dočasne alebo dlhodobo disponujú voľnými zdrojmi
- 3.) sprostredkovatelia – ich funkcia je v presmerovaní voľných zdrojov od subjektov s nadbytkom k subjektom s deficitom zdrojov.

6. KAPITOLA

1.) Vymedzenie pojmu „bankový systém“ a podmienky jeho usporiadania

Bankový systém predstavuje súhrn bánk pôsobiacich v určitom teritóriu, ich vzájomných väzieb a väzieb s okolím s vymedzením okruhu inštitúcií, ktoré zahrňujeme do bankového sektora.

Podmienky:

- zákonom stanovené pre určenie, kedy je určitý ekonomický subjekt možné charakterizovať ako banku a kedy to nie je možné. – zákon o bankovníctve
- podmienky pre zakladanie bánk a udeľovanie licencií oprávňujúcich ich činnosť – stanovenie kapitálového zabezpečenia
- regulačné opatrenia týkajúce sa likvidity bankových inštitúcií
- kapitálová primeranosť – minimálna úroveň podielu základného kapitálu na rizikovo vážených aktívach
- rozsah úverovej angažovanosti – objem úverov poskytovaných špecifikovaným osobám a obchodným spoločnostiam
- právomoci bankovej kontroly a dohľadu

2.) Základné členenie bankových systémov. Rozdiely systémov v centrálne plánovanej ekonomike a trhovej ekonomike

Základné členenie:

- jednostupňový bankový systém – bez osobitného článku plniaceho makroekonomické menové funkcie CB – je spojený s počiatočným vývojom bankovníctva
- dvojestupňový bankový systém charakteristický pre hospodárstvo vyspelej ekonomiky – je založený na separácii makroekonomických funkcií spojených s činnosťou KB. CB predstavuje ústredný stabilizačný menový prvok systému.

3.) Členenie komerčných bánk a rôzne formy usporiadania súkromných bánk

Členenie podľa rôznych kritérií:

- vlastníctvo – štátne banky, verejnoprávne inštitúcie, družstevné a komunálne banky a súkromné banky
- hlavné zameranie činnosti banky – univerzálne, špecializované .,
- hlavné zameranie svojej činnosti – sektorovú, teritoriálnu, podľa klientov, podľa druhu poskytovaných služieb a podľa hraníc členených bankových transakcií
- rozmiestnenie, alebo miesto podnikania
- ekonomické funkcie banky

4.) Charakteristika modelu bankovej sústavy v Nemeckej spolkovej republike

Banková sústava v Nemecku je charakterizovaná značnou koncentráciou, ktorú reprezentujú veľkobanky, aktívne začlenené aj do medzinárodného peňažného a kapitálového trhu. Banková sústava je založená na špecifických tradíciách peňažníctva, je silná pozícia ľudového bankového peňažníctva vo forme úverových družstiev a vo forme sporiteľní. Disponujú pomerne značným kapitálom a majú široko rozvetvenú sieť bankových miest.

5.) Základné črty Francúzskeho bankového systému

Vo F bankovom systéme prevláda výrazný vplyv štátu. Tento vplyv sa presadzuje štátnou centrálnou menovou bankou, znárodnenými bankami a sústavou osobitných inštitúcií, ktoré presadzujú štátny vplyv na činnosť bánk.

6.) Osobitosti Britského bankového systému

Anglicko hlavne Londýn sa stali jedným z najväčších svetových kapitalistických finančných centier, utvoril sa peňažný trh, ktorý ma doteraz i pri ústupe VB z mnohých ekonomických pozícií medzinárodný význam a londýnske banky sústreďujú depozitá z celého sveta. Hlavnou črtou je medzinárodná orientácia britských bánk.

7.) Svetové postavenie Švajčiarskeho bankovníctva a jeho usporiadanie

Svetové postavenie má korene najmä v historickom, politickom a ekonomickom vývoji krajiny a jeho bankovníctva. Disponuje značným finančným kapitálom spravovaným jednotlivými bankami, ktoré umožňujú zaujímať významnú pozíciu na kapitálovom a devízovom trhu. Celková štruktúra švajčiarskeho bankovníctva sa vyznačuje značnou členitosťou a rôznorodými formami organizácie bankových a peňažných inštitúcií a pozostáva zo:

- Švajčiarskej národnej banky
- obchodných bánk – veľkobánk, miestnych bánk, sporiteľní, záložní, atď.
- ostatných bankových a finančných inštitúcií

8.) Charakteristika a osobitosti bankového systému v USA

Odlišnosti od ostatných krajín v:

- rozdielnom postavení a usporiadaní federálneho a centrálného bankovníctva
- štruktúre a členitosti komerčného bankovníctva, existencie veľkého množstva bankových organizácií
- systéme dohľadu a kontroly bánk štátom
- dôslednom uplatňovaní deliacej čiary medzi KB, ktoré poskytujú krátkodobé úverové operácie a investičnými bankami zaoberajúcimi stredno a dlhodobými obchodmi
- existencia viacerých ďalších obmedzení aktivít bánk

9.) Základné členenie bankového systému v SR

Banková sústava SR je dvojstupňová.

Prvý stupeň tvorí NBS – stanovuje menovú politiku, vydáva bankovky a mince, riadi peňažný obeh, koordinuje platobný styk a zúčtovanie bánk, vykonáva dozor nad bankovými činnosťami a rozsahu určenom zákonom a stará sa o bezpečné fungovanie a rozvoj bankového systému.

Druhým stupňom bankovej sústavy sú KB – KB je ekonomickým subjektom – právnickou osobou so sídlom na území SR, založená ako a.s., alebo štátny peňažný ústav, ktorý prijíma vklady od verejnosti, poskytuje úvery a má povolenie od NBS pôsobiť ako banka.

10. Vývoj bankového systému v SR v rokoch 1993 – 2002. Vstup zahraničného kapitálu

Problémom novo vzniknutého bankového sektora v SR boli dôsledky dlhodobej inštitucionálnej centralizácie bánk. Po vzniku samostatného slovenského bankového systému bol rýchly kvantitatívny rast komerčných bánk na SR. V súčasnosti ho tvoria komerčné banky, sporiteľne a úzky okruh funkčne špecializovaných bánk. Zahraničný kapitál posilnil pozície bánk na Slovensku. Predovšetkým privatizáciou najväčších štátnych vlastnených bánk VÚB, SLSP, IRB a pod. Takto posilnené banky podnecujú a podporujú vstupovať do slovenského podnikateľského sektora zahraničných investorov. Súhrn pozitív privatizácie bankovníctva vystupuje tiež ako priaznivý faktor vstupu do EÚ.

7.KAPITOLA

1.Podstata a prejavy globalizačného procesu v celosvetovej ekonomike a jeho vplyv na bankovo-finančný sektor

Globalizácia je celosvetový proces, pri ktorom neustále dochádza k neustálemu prepájaniu národných ekonomík a zvyšovanie ich závislosti na vzájomných vzťahoch. Globalizačný proces speje k vytváraniu jednotnej ekonomiky, kde sa národné ekonomiky včlenenia do globálnej formovaného hospodárstva, v ktorom národné trhy prestávajú byť základom hospodárskej aktivity organizácií. Výsledkom tohto procesu je vznik nadnárodných inštitúcií, ktoré ovplyvňujú pravidlá podnikania vo väčších integrovaných celkoch.

Prejav globalizačných tendencií v bankovom sektore:

- Rastie počet krajín, ktoré vstupujú do medzinárodných finančných aktivít prostredníctvom globálnych stratégií firiem a rozvíjajú medzinárodné kapitálové toky
- Vytvárajú sa nadnárodné finančné a bankové subjekty, zvyšuje sa počet zahraničných bánk
- Zvyšuje sa mobilita finančného kapitálu. Finančné a bankové inštitúcie rozširujú svoje pôsobenie a často menia alokáciu svojich podnikateľských operácií
- Rastie vnútorná a zahraničná konkurencia v rámci bankového systému, ktorá vedie k vytváraniu väčších bankových organizácií
- Rastie tlak na zjednotenie riadenia, regulácie a kontroly bankových subjektov

2. Charakteristické trendy globalizácie bankovníctva

Zrýchľujúca sa technická a technologická inovácia v peňažnej a finančnej oblasti – zrýchľujú sa bankové operácie, zvyšuje sa rýchlosť a rozsah bankových služieb, elektronizácia bankovníctva umožňuje rozšírenie kontaktov medzi zákazníkom a bankou

Reštrukturalizácia a konsolidácia celého bankového sektora – vytváranie väčších bankových celkov, silnejúca marketingová orientácia bánk, rastúci tlak na úsporu prevádzkových nákladov. Proces reštrukturalizácie a konsolidácie vedie k znižovaniu počtu bánk a k zvýšeniu priemernej veľkosti. Uskutočňuje sa fúziami akvizíciami bánk, strategickými alianciami a nahradzovanie vlastných útvarov vnútornými dodávateľmi.

Posilňovanie postavenia inštitucionálnych investorov – penzijné fondy, poisťovacie spoločnosti, ktoré zvyšujú konkurenciu bánk

Deregulácia v bankovníctve – proces znižovania miery regulácie v bankovom sektore, , odstraňovanie obmedzujúcich opatrení, povoľovanie nových bankových aktivít

Možnosť podnikania bánk v dovtedy nebankových oblastiach – poisťovacie spoločnosti, lízingové spoločnosti, predaj nehnuteľností

Intelektualizácia finančných trhov – rozhodujúcim faktorom na finančnom trhu sa stávajú vedomosti. Kvalifikovaní odborníci získavajú dominantné postavenie

Obchodovanie s derivátmi – burzové i mimoburzové nástroje typu opcií, swapov, financial futures. Problémom je rizikovosť derivátov

Integrácia finančných služieb – cieľom je poskytnúť klientovi maximálny rozsah finančných služieb pod jednou strechou. Finančné skupiny ponúkajú leasing, stavebné sporenie, penzijné pripistenie

Sekuritizácia – proces transformácie nelikvidných aktív na obchodovateľné nástroje kapitálového trhu

Dezintermedializácia – veľké podniky obchádzajú bankové domy a získavajú prostriedky priamo z kapitálového trhu a svoje cenné papiere umiestňujú tiež priamo, bez sprostredkovateľa

3. Integračné tendencie vývoja bankovníctva v Európskej únii

Integrácia bankovníctva v jednotnom trhu EÚ je založený na štyroch postulátoch:

- Prvým je postulát nadštátnosti
- Druhým je všeobecné uznanie spoločných hodnôt celého spoločenstva
- Treťou je vytvorenie mechanizmu disponujúcich právomoci, ktoré zabezpečuje dosiahnutie a udržanie týchto hodnôt
- Štvrtým je postulát separácie spoločných právomocí od lokálnych právomocí členských štátov.

Významnú súčasť procesu kapitálovej integrácie predstavuje právny rámec pre slobodný a zjednocujúci sa bankový trh vo vnútri únie a zosúladenie ich zákonodarstva so zákonodarstvom plným v krajinách EÚ.

4. Podstata a obsah Smerníc Rady ES upravujúcich činnosť bánk v krajinách EÚ

Prvá banková smernica - o koordinácii zákonov, riadení a správnych predpisov vzťahujúcich sa na zriadenie a vykonávanie činnosti úverových inštitúcií. Smernica upravuje

- prijatie podmienok pre pôsobenie a vykonávanie obchodnej činnosti úverových inštitúcií- vymedzenie pojmu úverovej inštitúcie

- vzájomnosť pri poskytovaní licencií.

Druhá banková smernice - o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych opatrení vzťahujúcich sa k začatiu a výkonu bankovej činnosti úverovými ústavmi. Zaoberá sa hlavne:

- zosúladením podmienok pre udelenie licencie pre banku medzi jednotlivými čl.štátmi EÚ (ZI 5mil.euro)

- harmonizáciou podmienok obozretného podnikania bánk

- vzťahov s nečlenskými krajinami EÚ

- podmienkami voľného poskytovania bankových činnosti

Tretia banková smernica zabezpečuje stabilitu bankového sektora a požaduje zdokonalenie noriem tzv. obozretného podnikania.:

- zabezpečenie primeraných ľudských zdrojov a technologického vybavenia na vytvorenie rozvoja a udržanie systému výkonu bankového dohľadu

- vypracovanie postupov na riadenie rizík

- vypracovanie postupov pri výkone cezhraničného bankovníctva a konsolidovaného bankového dohľadu

- poskytovanie poradenstva pre premietnutie trhových rizík do opatrení a kapitálovej primeranosti a opatrení na riadení rizík

- vypracovanie metód na zlepšenie hodnotenia bankového manažmentu

5. Podmienky predpoklady začlenenia slovenského bankovníctva do EÚ a do Európskej menovej únie –maastrichtské konvergentné kritériá.

Podmienky ktoré sa týkali integračného zámeru boli:

- Harmonizácie a postupného prispôbovania právneho systému a jeho zákonných noriem a pravidiel v oblasti bankového podnikania stavu platného v európskom bankovníctve, kontrola a dohľad v bankovom sektore.,
- Vytvorenie skutočných podmienok pre reálnu konkurencieschopnosť bánk na Slovensku

8 KAPITOLA

1.Ktoré špecifické črty bankového podnikania si vyžadujú vyšší stupeň kontroly a dohľadu nad činnosťou bánk?

Banky disponujú cudzími peniazmi. Ak by nemali vkladatelia (domácnosti, podniky, štát), čiže vlastníci týchto dočasne voľných finančných prostriedkov dôveru, že sa im úspory nestratia, hľadali by iné možnosti, ako ich uložiť a zhodnotiť.

Banky pracujú s veľkým objemom cudzích zdrojov v porovnaní s vlastným kapitálom. Táto skutočnosť môže podnecovať akcionárov banky k riskantnejším operáciám, ktoré im môžu priniesť väčšie zisky, zatiaľ čo straty by znášali veritelia banky.

Banky sa špecializujú na transformáciu krátkodobých pasív na dlhodobé aktíva. Dôsledkom toho je nižšia likvidita bánk. Ak dôjde nepriaznivými ekonomickými vplyvmi k náhlemu odlivu vkladov z bánk, môžu sa dostať do problémov likvidity, lebo nie sú schopné zlikvidovať svoje úvery, či ostatné aktíva a splniť záväzky voči vkladateľom.

Kontrolu a dohľad v bankách je tiež potrebný na ochranu majiteľov vkladov. Majitelia vkladov majú obmedzenú možnosť kontroly, ako efektívne banka disponuje s ich úsporami. Pri najmenšom podozrení, že v banke nie je niečo v poriadku, nastáva hromadné vyberanie vkladov, čo ešte ďalej zhoršuje postihnutú banku

Problémom je tiež informačná asymetria. Banky majú podstatné informácie o svojich dlžníkoch, ale veritelia tieto informácie nemajú, čo vytvára príležitosť pre riskantné chovanie vedenia banky sľubujúce zisk.

2.Vnútročné a vonkajšie formy kontroly a dohľadu nad činnosťou bankových subjektov

Vonkajšia netrhová kontrola – uskutočňuje sa inštitúciami a subjektmi, ktoré sú touto činnosťou poverené zo zákona. Táto kontrola a regulácia sa sústreďuje na 3 hlavné oblasti:

- vstup nových objektov do odvetví bankového podnikania
- vytváranie podmienok pre splnenie pravidiel tzv. obozretného hospodárenia banky
- výstup banky z odvetvia

Vonkajšia trhovú kontrolu – trhovú mechanizmus kontroly sa presadzuje hlavne prostredníctvom veriteľov bánk, ktorí monitorujú finančnú situáciu banky, spôsoby a výsledky nakladania so zverenými prostriedkami, fungovanie vnútorných kontrolných mechanizmov.

Vnútročná kontrola a regulácia – je vykonávaná vlastníckmi banky a jej vedením. Kontrolné mechanizmy vnútri banky by mali vo vlastnom záujme brániť nežiadúcemu chovaniu. V ideálnych podmienkach by mal už kontrolný a regulačný systém umožňovať správne ocenenie ich aktivity a potenciálne riziká, ktoré by mohli poškodzovať záujmy banky. V skutočnosti však tento nástroj pôsobí len obmedzene a práve tento nástroj prispel k vzniku značných finančných problémov bánk.

3.Usporiadanie kontroly a dohľadu nad jednotlivými segmentmi finančného a bankového sektora v SR

Kompetencie v oblasti kontroly a dohľadu nad jednotlivými segmentami finančného a bankového sektora sú v SR rozdelené medzi NBS, Úrad pre finančný trh a ministerstvo financií.

NBS – jej postavenie a právomoci sú upravené v zákone 566/1992 Zb. o NBS a 483/2001 Z.z. o bankách. Je zodpovedná za kontrolu, koordináciu a zabezpečovanie fungovania platobného systému a zúčtovania medzi bankami.

Kľúčové úlohy NBS

- zamedzenie vzniku systémového rizika v celom finančnom systéme
- podpora efektívnosti bankového trhu, jeho transparentnosť a vytváranie rovnakých podmienok pre všetkých účastníkov systému
- vytváranie podmienok pre ochranu drobných vkladateľov

Úrad pre finančný trh – plní len dozornú funkciu. V zmysle zákona 96/2002 Z.z. o dohľade nad finančným trhom vykonáva dohľad nad činnosťou obchodníkov s cennými papiermi, sprostredkovateľov investičných služieb, burzy cenných papierov ako aj nad činnosťou iných subjektov v oblasti kapitálového trhu. Dohliada na dodržanie ustanovení príslušných zákonov a vykonáva dohľad na diaľku i na mieste nad plnením rozhodnutí vydaných podľa uvedeného zákona.

Ministerstvo financií – má legislatívne kompetencie týkajúce sa všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti kapitálového trhu a poisťovníctva.

4.Funkcie a kompetencie NBS pri kontrole a dohľade v bankovom sektore

NBS má kľúčové postavenie v dohľade nad činnosťou subjektov bankového systému. Je oprávnená stanovovať základné regulatórne podmienky na vstup do bankového sektora, pravidlá obozretného podnikania bánk s cieľom obmedziť riziká bánk, vykonávať kontrolu ich dodržiavania kontrolou finančných údajov vykazovaných bankami, alebo kontrolou priamo v banke. Pri zistených nedostatkoch vyžaduje opatrenia na ich odstránenie.

Má aj legislatívnu kompetenciu, predkladá návrhy zákonov v oblasti meny a peňažného obehu, bankovníctva a devízového hospodárstva, pripravuje a vydáva všeobecne záväzné právne predpisy (vyhlášky a opatrenia NBS)

Dlhodobé ciele NBS:

- Podpora stability bánk a bankového systému a ochranu oprávnených záujmov vkladateľov
- Podporu transparentného, bezpečného a zdravého fungovania bánk, ktorých činnosti sú riadené trhom
- Podporu dôveryhodnosti bánk pre investorov a vkladateľov

5.Harmonizácia a prehlbovanie bankového dohľadu v EÚ, obsah „bankových smerníc“ Rady ES.

Integračný proces v Európe je založený na vytýčených a prijatých prosulátoch, na ktorých je budované celé spoločenstvo, ktoré sa premietajú aj do budovania bankovo-finančného sektora v EÚ. Sú to: princíp nadštátnosti, uznávanie spoločenských hodnôt celého spoločenstva, vytváranie účinného mechanizmu zabezpečovania spoločne prijatých hodnôt a separácia spoločných právomocí od individuálnych právomocí členských štátov.

Základ pre koordináciu bankových predpisov v EÚ položila už „Prvá banková smernica“, prijatá v r. 1977. Jej znakom sú podmienky pre výkon obchodných činností úverových inštitúcií a spolupráca orgánov dohľadu nad ich činnosťou.

„Druhá banková smernica“ poskytla niektoré štandardy harmonizácie bankového dohľadu v členských krajinách EÚ. Stanovila potrebu sledovať hlavných akcionárov, objem a pomer ich účasti v rôznych úverových inštitúciách, čo malo zabráňovať vytváranie nevhodných záujmových zoskupení.

„Tretia banková smernica“ – podstatným aspektom je „zásada obozretného dohľadu“ (nemala by sa povoľovať činnosť bankovej inštitúcie, ak by bola zábranou „úzka väzba“ medzi podnikom a inou FO alebo PO) a „zásada vzájomného uznávania“, ktorá by mala zamedziť, aby sa určitý štát vyhol prísnejšej regulácii iného štátu v EÚ. Smernica zdôraznila význam problematiky výmeny informácií medzi orgánmi členských krajín, ktoré sú zodpovedné za stabilitu a dôveryhodnosť celého finančného systému.

6.Aké sú základné povinnosti komerčných bánk z hľadiska regulácie a bankového dohľadu?

- Povinnosť dodržiavať primeranosť kapitálu a likvidity
- Pravidlá úverovej angažovanosti
- Povinnosť poskytovať stanovené informácie
- Rešpektovanie pravidiel ochrany pred nelegálnymi praktikami v bankovej sfére
- Vytvárať na účte v centrálnej banke povinné minimálne rezervy

POZNÁMKY:

Vznik peňazí a ich funkcie v trhovej ekonomike.

Históriu vzniku a pôvodu peňazí zasahuje tisíce rokov do minulosti. Ovplyvňovali ju kultúrne i sociologické faktory, ale najmä ekonomické. Pre celý vývin peňazí je charakteristické to, že je nerozlučne spojený s narastajúcou dĺžkou práce a s ňou súvisiacou nutnosťou výmeny. Na vznik peňazí v konečnom dôsledku pôsobia predovšetkým nutnosť výmeny. Práve výmena, jej kvalita, podmienky a stupeň realizácie sa tak objektívne stali kritériálnym aspektom v peňažnom hospodárstve.

Ak sa jeden z tovarov vyčlení a funguje ako spoločná výmenná jednotka pre všetky tovary, stáva sa tento tovar peniazmi. Peniaze teda vznikajú ako špeciálny tovar, ktorý je vo vzťahu k iným tovarom ich všeobecným ekvivalentom.

Vo všeobecnosti sa za peniaze považuje všetko, čo slúži ako všeobecne prijímaný výmenný

prostriedok alebo platidlo. V ranom štádiu mali peniaze formu tovarov, časom sa však vyvinuli papierové peniaze a šekové účty. Všetky tieto formy majú rovnakú podstatnú vlastnosť – prijímajú sa ako platobný prostriedok pri nákupe statkov a služieb.

Používanie peňazí prešlo niekoľkými historickými etapami. Peniaze sa vyvíjali v čase od tovarových cez papierové, bankové, šekové a vývoj pokračuje ďalej.

Tovarové peniaze – dobytok, olej, plátno, víno = *nevýhody* – nedá sa deliť na drobné, strata kvality, zlá manipulácia.

V devätnástom storočí sa obmedzili na drahé kovy – striebro a zlato. Z tohto tovaru malo zlato najlepšie predpoklady stať sa peniazmi – vysoká špecifická váha a v malom množstve obsiahnutá veľká hodnota, ľahšie sa odhaľuje jeho falšovanie, dá sa deliť na menšie čiastky.

Papierové peniaze – tieto vytlačili tovarové peniaze ide o papierové obeživo a to vo forme bankoviek, štátoviek a mincí. Tieto peniaze sa veľmi rýchlo rozšírilo, lebo bolo praktickým výmenným prostriedkom. Papierové peniaze musia byť opatrené tak aby sa zabránilo ich falšovaniu. Emisiou a vydávaním peňazí do obehu sú vo veku papierových peňazí poverované špecializované emisné inštitúcie a to centrálne – cedulové či emisné banky. Ak sa dodržia určité emisné podmienky tak, že je možné obmedzovanie ponuky peňazí, môže si obeživo zachovať hodnotu. Dôležité pritom je, aby sa dali za peniaze kúpiť statky a služby bez ohľadu na to, či existuje krytie peňazí. Je nutné ale vedieť, že jedna forma peňazí sa môže premeniť na ktorúkoľvek inú a to za pevne určených podmienok.

Bankové peniaze – objavujú sa v ďalšom štádiu vývoja až po súčasnosť. Bankové peniaze sú predovšetkým šeky vystavené na vklady v banke alebo v inej finančnej inštitúcii. Bankovými peniazmi možno dnes platiť takmer všetko, a preto by malo byť potrebné čoraz menej hotovosti.

Ďalší vývoj – určitá inovácia peňazí nastala v spojení šekového účtu s vkladovým účtom.

Z ekonomického hľadiska má vznik peňazí viacero vedľajších sprievodných efektov:

- **uvolnenie výrobných faktorov** – rieši problém ohodnotenia tovarov, ktoré sa majú medzi sebou vymeniť – aplikácia peňazí ako prepočítacej jednotky
- **zintenzívnenie súťaže** – aplikácia peňazí ako zúčtovacej jednotky. To zároveň lepšie vyhovuje systému trhového hospodárstva. Na trhu pohotovo reaguje na dopyt a ponuku tovarov prostredníctvom porovnávania ich cien čo je predpokladom pre ekonomickú súťaž.,
- **zníženie transakčných nákladov** – tvorba spoločnej meny
- **pružnejší rozvoj hospodárstva** – motorom pre rast hospodárstva sú *investície*, ktoré predpokladajú *úspory* – využitie úspor na investície prostredníctvom úveru – pružnejšia reakcia hospodárstva na požiadavky rozvoja
- **impulzy rastu** – prostredníctvom využitia peňažných úspor sa môže viac uľahčiť investovanie, a tým sa stávajú impulzom rastu hospodárstva.

Funkcie peňazí

- **zúčtovací prostriedok** – peniaze ako hodnotové meradlo, ktoré predstavuje určitú abstraktnú menovú jednotku
- **platobný prostriedok** – peniaze musia byť k dispozícii v ekonomicky opodstatnenom a požadovanom množstve
- **depozitný prostriedok** – množstvo peňazí, ktoré predstavuje ponuku peňazí v ekonomike

Peniaze môžeme definovať:

- d) **teoretický** – definícia založená na súhrnných logických zovšeobecneniach – ide o tovarový ekvivalent, ktorý vznikol pri výmene tovarov a musel plniť všeobecné tovarové funkcie:
 - funkcia peňažnej jednotky, ktorá bola potrebná pre stanovenie ceny tovarov. Cena vyjadrovala hodnotu tovarov. Funkcia peňazí poslúžila aj v ďalších peňažných funkciách:
 - funkcia obeživa – hotovostné platby, pri ktorých akt kúpy a predaja sa vykonáva v rovnakom čase.,
 - funkcia platidla – v zmysle bezhotovostného platenia ak k zaplateniu dochádza neskôr ako sa uskutočnila výmena. Z touto funkciou súvisia aj:
 - úverové peniaze a úverová forma ich emisie
 - poklad resp. úspory – akumulácia a uchovávanie bohatstva a majetku
 - svetové peniaze – ktoré fungujú vo všetkých peňažných funkciách.
- e) **empirický** – definícia založená na skúsenosti – za peniaze sa považuje čokoľvek, čo súži ako bežné prijímanie prostriedkov výmeny či platenia.
- f) **pragmatický** – definícia stotožňujúca pravdivé s praktický užitočným – definujú sa ako peňažná zásoba.

V súčasnosti sa rozlišuje niekoľko agregátov peňažnej zásoby:

- $M0$ = hotovostné obeživo
- $M1 = M0 +$ vklady na bežných účtoch v bankách v domácej mene
- $M2 = M1 +$ termínované vklady v domácej mene v bankách + ostatné vklady v domácej mene v bankách
- $M3 = M2 +$ vklady v zahraničných menách v bankách
- $M4 = M3 +$ vklady v nebankových inštitúciách v domácej mene + krátkodobé cenné papiere v domácej mene.

Úlohy štátu pri realizácii peňažných funkcií

Bezproblémové fungovanie celého bankového systému si vyžaduje aj vysoko rozvinuté formy organizácie a riadenia. K nim patria tieto predpoklady:

- legislatívne normovaný štátny poriadok existencie peňazí a úveru – úlohou štát je aby dával záruky, že sa budú rešpektovať peňažné funkcie., akým spôsobom sa utvára menová jednotka.,
- organizačné zabezpečenie zásobovania hospodárstva peniazmi a úverom - zabezpečenie funkcie peňazí ako platobného prostriedkov, aby boli k dispozícii peňažné zásoby v ekonomicky opodstatnenom a požadovanom rozsahu.,
- stanovenie zábran inflačných procesov – zabezpečenie stabilnej meny.

Mena a menová politika.

Od pojmu peniaze sa odlišuje pojem mena. Mena sa v súčasnosti chápe spravidla ako národná forma peňazí.

Každá národná mena je určená nasledujúcimi charakteristikami:

- určenie názvu menovej jednotky – euro, libra a pod.
- určenie základných hotovostných druhov – bankovky, mince
- stanovenie nominálnej sústavy bankoviek napr. v SR sú bankovky 5000, 1000, 500, 100, 50, 20 a mince v hodnote 10, 5, 2, 1, a 50 halierov.
- výlučnosť meny ako jediného platidla na danom území
- zákonom upravené pravidlá peňažnej emisie v danej mene a jej používanie v platobnom styku. Národná mena je tiež chránená zákonom, je trestné falšovanie a poškodzovanie bankoviek a mincí.
- a iné – určovanie spôsobu výmenného kurzu a pod.

S rozvojom medzinárodného obchodu a platobného styku získavajú niektoré meny niektorých krajín medzinárodný charakter ako napr. americký dolár, euro.

Menová báza – sú prostriedky s najvyšším stupňom likvidity. Ide o hotovostné obeživo ($M0$). Centrálna banka má však možnosť prostredníctvom menovej bázy ovplyvňovať peňažné jednotky s najvyšším stupňom likvidity.

Menová báza = hotovostné obeživo +

- + povinné minimálne rezervy bánk na účtoch v centrálnej banke
- + dobrovoľné rezervy bánk na účtoch v centrálnej banke
- + hotovostné rezervy v pokladniciach bánk
- = hotovostné obeživo + celkové rezervy bánk.

Menová politika je neoddeliteľnou účasťou národohospodárskej politiky. Ide o makroekonomickú politiku, ktorá si kladie za cieľ riadenie národného hospodárstva resp. ekonomiky ako celku. Cieľom národohospodárskej politiky, menovej politiky sú:

- vysoká a rastúca úroveň reálneho produktu – vyprodukovať toľko statkov aby bol uspokojený dopyt.,
- vysoká zamestnanosť, nízka nezamestnanosť a zabezpečenia dostatočného množstva dobrých miest za vysoký plat tým, ktorí chcú pracovať
- stabilná ale mierne rastúca úroveň cien, ktorá je zároveň dôležitým ukazovateľom menového vývoja – udržanie priemernej miery inflácie v priebehu roka, ceny a mzdy aby sa tvorili na stabilnom trhu.,
- stabilný menový kurz, ktorý je tiež ukazovateľom menového vývoja a zároveň charakterizuje celkové zahranično-ekonomické vzťahy krajiny.

Na presadzovanie makroekonomických cieľov slúži široká škála hospodársko-politických nástrojov, ktoré sú:

- fiškálna politika – zahrňuje zdaňovanie a štátne výdavky
- zahranično-ekonomická politika – ide o udržanie dovozu na úrovni vývozu a o stabilizovanie menového kurzu.
- dôchodková politika – zahŕňa štátne zásahy, ktorými sa vláda usiluje zmierniť infláciu priamymi opatreniami – regulácia cien a miezd.,
- menová politika – určuje predovšetkým ponuku peňazí.

Ciele menovej politiky – hlavným cieľom je udržiavanie peňažnej rovnováhy a menovej stability prejavujúcej sa v stabilite vnútornej i vonkajšej kúpnej sily meny.

Dopyt po peniazoch vychádza predovšetkým:

- c) z potreby vykonávania určitých transakcií – potreba peňazí na zaplatenie účtov alebo na nákup statkov to si vyžaduje peniaze v hotovosti alebo šekových
- d) zo želaní držať aktíva pre budúcnosť - ponechanie si peňazí (úspory) na obdobie penzie, na zabezpečenie vzdelania, bývania a pod. Tieto peniaze sú na určitý čas uložené do určitého „portfólia“ cenných papierov.

Ciele menovej politiky rozlišujeme na hlavné a medziciele. Hlavné sa dotýkajú vnútornej stability meny a vonkajšej stability meny. Medziciele menovej politiky sa dotýkajú vývoja monetárnych veličín – rezervy komerčných bánk a pod.

Nástroje menovej politiky

- časového hľadiska cieľov, podľa ktorých sa rozlišujú nástroje na dlhodobé a krátkodobé
- adresnosti – priame (administratívne, direktívne a selektívne) a nepriame, ktoré sa charakterizujú ako trhové
- často sa rozlišujú na bežné a výnimočné
- nebankové a bankové – nebankové sa považujú právne úpravy (v podmienkach úverovania, vedenia účtovníctva v bankách a pod.)

Priame nástroje menovej politiky:

- **pravidlá likvidity** – sa určujú priamym stanovením záväznej štruktúry pasív a aktív obchodných bánk a záväzných väzieb medzi pasívami a aktívami týchto bánk. Pravidlá likvidity sú zvlášť tvrdým priamym nástrojom v takom prípade, ak sa týkajú povinných väzieb medzi aktívami a pasívami obchodných bánk. Ako napríklad môžeme uviesť povinnosť udržiavať podiel vlastného kapitálu v určitom pomere k celkovým aktívam (8%), alebo minimálny podiel strednodobých a dlhodobých vkladov na strednodobých a dlhodobých úveroch. Čím vyšší je stanovený podiel vkladov na úveroch, tým bude ponuka peňazí nižšia. Pravidlá likvidity a používajú vo všetkých trhových ekonomikách, a to hlavne z dôvodov zabezpečovania ochrany vkladateľov a likvidity obchodných bánk. Pri regulovaní ponuky peňazí sa používajú pravidlá likvidity výnimočne.
- **úverové kontingenty** - limity úverov, úverové stropy, sú veľmi tvrdým regulačným prostriedkom - môžu totiž veľmi ľahko ovplyvniť ponuku peňazí postihnutej banky. Delíme ich na **relatívne** - NBS určuje maximálnu výšku úveru, ktorý komerčnej banke poskytne, a **absolútne** - NBS určí, aký najvyšší úver môže dotyčná banka poskytnúť svojim klientom. Úverové limity slúžia hlavne na to, aby sa zamedzilo ohrozenie likvidity komerčnej banky poskytovaním príliš vysokých úverov.
- **povinné vklady** – povinnosť niektorých orgánov viesť účty a finančné operácie výlučne cez CB. Táto povinnosť sa najčastejšie týka štátnych orgánov miestnej moci a správy. Centrálna banka priamo kontroluje ponuku peňazí voči týmto orgánom a do určitej miery aj dispozíciu s nimi, teda vlastne účel ich použitia.
- **odporúčania** - radia sa do priamych nástrojov s vysokou účinnosťou. Ide o vzťah medzi emisnou bankou a obchodnými bankami. Odporúčania nemajú písomnú formu ide o želanie centrálnej banky ako sa majú obchodné banky správať. **Výzvy** tiež nemusia mať písomnú formu ale majú tvrdší resp. razantnejší charakter Písomnú formu musia mať **dohody**, ktoré obsahujú určité záväzky, ktoré plynú obchodnej banke voči emisnej banke.

Nepriame nástroje menovej politiky:

- **diskontná sadzba** – je úroková sadzba, ktorú platia obchodné banky pri čerpaní úverov od emisnej banky. To znamená, že diskontnou sadzbou sa môže ovplyvňovať predovšetkým dopyt obchodných bánk po úveroch centrálnej banky a prostredníctvom neho sa zároveň nepriamo ovplyvňuje ponuka peňazí v ekonomike. To znamená, ak sa napr. diskontná sadzba zvyšuje,

pôsobí na zníženie dopytu obchodných bánk po úvere od emisnej banky a ak sa znižuje je dopad opačný. Rozlišujeme:

- *medzibanková úrokovú sadzbu* - za ktorú poskytujú úvery obchodné banky medzi sebou a je o niečo vyššia ako diskontná sadzba.,
- *priama úroková sadzba* - sa poskytuje tým najlepším klientom banky.

trhová úroková sadzba - ktorá sa poskytuje pri úveroch poskytovaným ostatným klientom.

- **povinné minimálne rezervy** - predstavujú povinne vytvárané pohľadávky obchodných bánk v emisnej banke. Tieto pohľadávky však obchodné banky nemôže použiť ani výnimočne. Stanovuje sa určitým percentom z krátkodobých a dlhodobých vkladov. Ich mechanizmus fungovania je taký, že za nezmenených iných podmienok pôsobí zvýšenie povinných minimálnych rezerv na zníženie úverového potenciálu obchodných bánk a ich zníženie naopak ten potenciál banky zvyšuje. Ak sa použije tento nástroj selektívne tak sa jedná o priamy nástroj.
- **Reeskont zmeniek a lombard cenných papierov** - predstavuje znovu eskontovanie tých zmeniek, ktoré už boli eskontované obchodnými bankami. Odkupujú sa pritom zmenky od obyvateľstva, od priemyselných a obchodných organizácií či firiem. Ale až keď tieto eskontované zmenky odkúpi emisná banka, zvyšuje sa úverový potenciál obchodných bánk, a tým sa môžu poskytovať vyššie úvery a súčasne pôsobiť na zvýšenie ponuky peňazí. Pri reeskonte zmeniek sa vymáha ich preplatenie v deň ich splatnosti. Pri lombarde cenných papierov sa tieto v deň ich splatnosti preplácajú obchodným bankám. Pri zvýšení ponuky peňazí reeskontom zmeniek, je toto zvýšenie časovo limitované dobou splatnosti zmeniek, ale pri lombarde cenných papierov sa nemusí kryť lehota splatnosti s dobou splatnosti cenných papierov, ktoré sa lombardovali.
- **operácie na voľnom trhu** - klasický nástroj, najmä nákup a predaj štátnych cenných papierov (obligácie, št. pokladničné poukážky) emisnou bankou. Pritom nákup štátnych cenných papierov emisnou bankou zvyšuje úverový potenciál obchodných bánk. Operácie na voľnom trhu však majú väčšiu šancu zvyšovať ponuku bezhotovostných peňazí, pretože obchodné banky obchodujú pri týchto operáciách s emisnou bankou bezhotovostne. Nezanedbateľným efektom pôsobenia operácií na peňažnom trhu je aj možnosť ich využitia na krytie schodku štátneho rozpočtu. V prípade emisie štátnych cenných papierov ide o formu krytia štátneho rozpočtu a opak by bol pri prebytku štátneho rozpočtu.
- **Konvercie a swapy** - Pri použití konverzií ide o nákupy alebo predaje zahraničných mien za domácu menu bez spätných operácií predaja alebo nákupu v budúcnosti. Konverzie pôsobia na ponuku peňazí trvale. Swapy - je to kombinácia promptných a termínovaných operácií. Emisná banka nakupuje alebo predáva zahraničné meny za domácu menu s tým, že v budúcnosti v dohodnutom termíne prípadne aj za ďalších podmienok uskutoční spätné operácie. Swapy len podmieňujú určité dočasné zmeny v ponuke peňazí. Obe však významnou mierou ovplyvňujú devízový kurz, pričom zmeny devízového kurzu sú rozhodujúcim faktorom pohybu zahraničného kapitálu.
- **Intervencie devízových kurzov** - možnosť ovplyvňovať devízový kurz emisnou bankou. Môžu sa uskutočňovať prostredníctvom nákupov alebo predajom zlata, úpravy diskontnej sadzby a pod.

Národná banka, jej funkcie a stabilita meny.

NBS vznikla 1. januára 1993. Bola zriadená zákonom o Národnej banke Slovenska č. 566/1992 Zb. Zákon bol 9 x novelizovaný - najrozsiahlejšia novela bola schválená v apríli 2001 a uverejnená pod č. 149/2001. Od svojho vzniku vykonáva všetky funkcie centrálnej banky v Slovenskej republike. Je teda emisnou bankou (ceduľovou), je bankou pre štát, je správkyňou menových a devízových rezerv a zároveň zabezpečuje výkon dohľadu v oblasti bankovníctva - bankový dohľad. NBS je nezávislá centrálna banka, a vo svojej kompetencii môže vydávať všeobecné záväzné právne predpisy, ak je na to splnomocnená zákonom..

Hlavným cieľom NBS je udržanie menovej stability. Za tým účelom NBS:

- Určuje menovú politiku
- Vydáva bankovky a mince
- Riadi, koordinuje a zabezpečuje peňažný obeh, platobný styk a zúčtovanie dát platobného styku a stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť,
- Vykonáva dohľad nad bezpečným fungovaním bankového systému a nad vykonávaním bankových činností, vykonáva ďalšie činnosti.

Ukazovateľom menovej stability sú predovšetkým:

- Miera inflácie
- Stabilita menového kurzu domácej meny
- Stabilita úrokových sadzieb
- Viaceré ďalšie indikátory

NBS smeruje k udržiavaniu cenovej stability a k regulovaniu celkového množstva peňazí v obehu výlučne plnením úloh a činnosti zverených do jej kompetencie, najmä prostredníctvom stanovovania a vykonávania menovej politiky. Najvyšším riadiacim orgánom banky je Banková rada NBS, do jej pôsobnosti spadá:

- určovanie menovej politiky a nástrojov na jej uskutočňovanie
- ustanovuje zásady činnosti obchodov NBS
- schvaľuje rozpočet NBS
- ustanovuje organizačné usporiadanie NBS
- ustanovuje druhy fondov NBS, ich výšku a použitie
- rozhoduje o vydávaní bankoviek a mincí
- zriaďuje koordinačné a ďalšie orgány NBS, pobočky a účelové organizačné zložky

Zákon jej umožňuje pri plnení svojich úloh nezávislosť od štátnych orgánov. NBS vedie príjmové a výdavkové účty štátneho rozpočtu, účty štátnych aktív a pasív, štátnych fondov a ďalších štátnych rozpočtových organizácií. Zabezpečuje emisie štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukázok a ich primárny predaj. Vykonáva činnosti spojené so správou, splácaním a prevodmi štátnych cenných papierov.

NBS zastupuje SR na základe poverenia vlády v medzinárodných finančných inštitúciách a v operáciách na medzinárodných finančných trhoch súvisiacich s plnením menovej politiky

Funkcie centrálnej banky

2.) Emisná funkcia – je historicky najstaršia a spočíva v emisii hotovostných peňazí na danom území. Emisia je bankovo-technické označenie pre vydávanie cenných papierov a hotových peňazí do obehu. Základné operácie centrálnej banky s hotovostnými peniazmi patrí:

- Emisia a sťahovanie hotovostných peňazí – vydávanie peňazí bankám podľa ich požiadaviek na ťarchu účtov bezhotovostných rezerv, prijímanie hotovostných peňazí od bánk, prepočítavanie, overovanie pravosti, a pod.
- Správa zásob hotovostných peňazí – úschova a správa hotovostných peňazí za účelom ich doplnenia alebo vyradenia z obehu a pod.,
- Výmena opotrebovaných a poškodených hotovostných peňazí

3.) Funkcia vrcholného subjektu menovej politiky

Centrálna banka sa prostredníctvom regulácie menovej bázy, menových agregátov, úrokových sadzieb a prípadne aj menového kurzu snaží plniť stanovené ciele medzi ktoré patrí predovšetkým podpora stability cenovej hladiny.

4.) Funkcia banky bánk

Medzi centrálnou bankou a komerčnými bankami musia byť určité úzke vzťahy, aby mohla byť vykonávaná menová politika, regulácia a dohľad bánk. Z toho dôvodu centrálna banka vykonáva:

- prijímanie vkladov od bánk – povinné minimálne rezervy v domácej mene, rezervy v domácej mene pre medzibankové zúčtovanie (dobrovoľné), rezervy v zahraničných menách.
- poskytovanie úverov bankám – členíme ich podľa lehoty splatnosti a účelu poskytovania. Poskytovanie úverov centrálnou bankou v domácej mene má emisný účinok. Vedie k zvýšeniu rezerv bánk, rastie menová báza a rastie i množstvo peňazí v obeh.
- medzibankové zúčtovanie, platobný styk a zúčtovanie so zahraničnými bankami.

5.) Funkcia banky štátu

Centrálna banka vedie účty a prevádza niektoré operácie pre vládu, centrálné orgány, orgány miestnej moci a správy a niektoré podniky verejného sektor. Medzi hlavné operácie, ktoré prevádza centrálna banka pre vládu patrí správa štátneho dlhu – činnosti spojené s poskytovaním a splácaním úveru vláde, platbou úrokov, emisiou pokladničných poukázok a dlhopisov a pod..

6.) Kontrolná funkcia

bankový dohľad a regulácia – zahrňuje dohľad nad činnosťou bánk, určitých nebankových subjektov, ale i nad bezpečným fungovaním bankového sektoru.

7.) Funkcia správcu devízových rezerv – centrálna banka zhromažďuje devízové rezervy štátu a operuje s nimi na devízovom trhu. Tieto operácie majú tri základné motívy:

- zabezpečenie devízovej likvidity krajiny
- udržiavanie hodnoty devízových rezerv
- ovplyvňovanie úrovne menového kurzu domácej meny k zahraničným menám

Ďalej vykonáva: vyhlasovanie kurzu vnútornej meny k cudzím menám, určuje cenu zlata v bankových operáciách, má v úschove a spravuje menové rezervy v zlate a v devízových prostriedkoch a disponuje nimi.

8.) Funkcia reprezentanta vlády v menovej politike

Centrálna banka vystupuje voči domácej verejnosti a zahraničiu ako reprezentant vlády (štátu) vo všetkých otázkach týkajúcich sa menovej politiky. Vnútri ekonomiky spočíva jej činnosť v pravidelnom informovaní verejnosti a menovom vývoji, jeho hlavným problémom a spôsobom riešenia. Centrálna banka je takisto hovorcom vlády v menových otázkach voči zahraničiu a reprezentuje krajinu na zasadnutiach medzinárodných menových a iných inštitúcií.

Ciele centrálnej banky a kritéria ich zabezpečovania:

- Vysoká zamestnanosť
- Hospodársky rast
- Cenová stabilita
- Stabilita úrokových sadzieb
- Stabilita na finančných trhoch
- Stabilita na devízových trhoch

Tieto ciele sa navzájom prepájajú, napr. cieľ vysokej zamestnanosti by mal byť konzistentný so stabilnou cenovou hladinou a pod. Centrálna banka stojí pri uskutočňovaní menovej politiky pred problémom ako zabezpečiť realizáciu takých dôležitých cieľov menovej politiky, ktoré nemôže priamo ovplyvniť (napr. cenovú stabilitu spolu s vysokou zamestnanosťou), ale disponujú určitými nástrojmi menovej politiky, použitím ktorých môžu uvedené ciele nepriamo ale aj priamo ovplyvňovať – nástroje sú uvedené v otázke č. 29. *Mená a menová politika*

Komerčné banky.

Charakteristika obchodných bánk

Obchodné banky sú vo svojej podstate podnikateľské subjekty tak ako ktorýkoľvek podnik v trhovej ekonomike. V porovnaní s nimi majú však celý rad špecifických črt vyplývajúcich z ich podstaty obchodníkov so zverenými peňažnými prostriedkami, ktoré sa prejavujú v ich špecifickom postavení a význame v ekonomike. Na ich činnosť sa preto obvykle vzťahujú i pravidlá odlišné od všeobecne uplatňovaných pravidiel podnikania. Vlastný cieľ ich činnosti – maximalizácia trhovej ceny akcie alebo maximalizácia zisku je však zhodný so základným cieľom činnosti iného podniku

Ku charakteristike komerčných bánk pristupujeme z dvoch hľadísk:

- 5) z funkčného hľadiska, ktoré vychádza z jej ekonomických funkcií a činností komerčnej banky
- 6) z právneho hľadiska, ktoré je založené na vymedzení banky v príslušnej právnej norme

Základné funkcie komerčných bánk

Banky plnia celý rad rôznych funkcií, ktoré sú im vlastné a vyplývajú z charakteru ich činnosti, alebo ich preberajú od iných finančných subjektov ako prevzaté.

Zo štandardných základných funkcií komerčnej banky môžeme považovať:

- finančné sprostredkovanie – túto činnosť vykonávajú v trhovej ekonomike na ziskovom princípe. Snažia sa pritom umiestniť získaný kapitál tam, kde prináša najväčšie zhodnotenie pri určitej miere rizika.,
- vykonávanie bezhotovostného platobného styku – vedú účty pre veľký počet svojich klientov môžu uskutočňovať ich vzájomné platby účtovným prevodom bezhotovostných peňazí. Kvalitný a bezpečný platobný styk sa tak stáva jednou zo základných podmienok zdravého vývoja ekonomiky.

Bilancia banky a výkaz zisku a strát

Banková bilancia – informuje na jednej strane aká je štruktúra majetku banky a z akých zdrojov jej majetok financovaný. Majetok banky – aktíva vyjadruje ľavá strana bilancie. Zdroje jeho financovania – pasíva a to vlastné, tak aj cudzie vyjadruje pravá strana bilancie – pasíva.

Aktíva - pokladničné hodnoty, vklady a úvery v centrálnej banke, vklady a úvery v banke, štátne pokladničné poukážky centrálnej banky, poskytnuté úvery, cenné papiere, dlhodobé finančné investície, hmotný a nehmotný majetok a ostatné aktíva.

Pasíva – zdroje od centrálnej banky, vklady a úvery od banky, prijaté vklady emisia obligácií, rezervy, rezervné fondy, kapitálové fondy základné imanie, nerozdelený zisk, zisk z bežného roka, ostatné pasíva.

Kapitál môžeme charakterizovať ako zdroj, ktorý vkladajú akcionári do banky pri jej založení, resp. rozšírení emisie nových akcií, alebo ktoré boli vytvorené vlastnou činnosťou banky a boli v nej ponechané. Kapitál plní tieto funkcie:

- zdroj refinancovania aktívnych obchodov banky
- krytie strát, ktoré vznikajú banke najmä v dôsledku nedobytných pohľadávok alebo poklesu trhovej hodnoty aktív
- ohraničenie rozsahu bilančných a mimobilančných obchodov banky, aby sa zabránilo neúmernému znižovaniu podielu kapitálu na celkových aktívach banky – kapitálová primeranosť
- funkciu ukazovateľa kapitálovej sily banky.

Pri realizácii svojich funkcií komerčné banky vykonávajú rôzne operácie:

- aktívne operácie – banka pri nich vystupuje v postavení veriteľa, vznikajú jej rôzne pohľadávky – poskytovanie úverov, nákup dlhodobých cenných papierov, alebo jej vznikajú určité vlastnícke práva – zakúpením majetkových cenných papierov. Za najdôležitejšie aktívne operácie sa zväčša považuje poskytovanie úverov a finančné investície
- pasívne operácie – sú tie pri ktorých si banka zhromažďuje rôznymi cestami zdroje, ktoré neskôr použije na svoju ďalšiu podnikateľskú činnosť. Pri týchto pasívnych operáciách je banka v dlžníckom postavení, vznikajú jej záväzky – voči vkladateľom pri prijímaní vkladov, pri emisii vlastných dlhopisov voči tým, ktorí ich odkúpili.
- Neutrálne (mobilačné) operácie – pri ktorých banka nevystupuje ani vo veriteľskom ani v dlžníckom postavení. Ich konečným efekt sa prejaví až v hospodárskom výsledku – zmenárenská činnosť, poradenské služby, poplatky za otvorenie a vedenie účtu a pod.

Výkaz zisku a strát ukazuje výsledky hospodárenia banky za určité sledované obdobie. Vo výkaze sú zahrnuté – úrokové výnosy, poplatky a provízie, bankové operácie, tvorba rezerv a opravné položky, resp. ostatné prevádzkové výnosy a náklady, zisk pred zdanením, dane a čistý zisk.

Riadenie aktív a pasív Komerčnej banky sa zvykne definovať ako spôsob riadenia štruktúry jej bilancie, ktorého cieľom je maximalizácia výnosov pri dosiahnutí požadovanej, resp. akceptovateľnej miery rizika.

Banka ako podnikateľský subjekt sa v porovnaní s inými formami podnikania vyznačuje tým, že obchoduje s cudzím kapitálom (92%) a má pomerne malý základný kapitál (8%) vzhľadom na rozsah svojich obchodov.

Prvoradým predpokladom pri úspešnom podnikaní bánk je jej likvidita, solventnosť rentabilita. Tieto ciele sa dosahujú ťažko, pretože je umením zladiť bankové pasíva s bankovými aktívami, ktoré môžu byť vzájomnom protiklade, nakoľko splatnosti vkladov a úverov sa prelínajú. Úlohou bankového manažmentu je predvídať, plánovať a riadiť aktíva a pasíva tak, aby zodpovedali vytýčeným cieľom a v tomto smere ich vývoj ovplyvňovali.

Banky, pôsobiace na Slovensku pritom musia dodržiavať opatrenia NBS, ktoré ovplyvňujú riadenie aktíva a pasív. Medzi najdôležitejšie z nich patria:

- Povinné minimálne rezervy – spôsob a forma udržiavania rezerv pôsobí na výnosy banky
- Opatrenia o obozretnom podnikaní – základný princíp riadenia činnosti spočíva v stanovení optimálneho pomeru medzi rizikom rentabilitou a likviditou. NBS stanovuje maximálne limity resp. minimálne, ktoré sú banky povinné dodržiavať.
- Devízová pozícia na menové účely – stanovenie povinnosti udržiavať minimálny pomer devízových aktív k devízovým pasívam.

Pasívne operácie obchodných bánk:

- **Vlastný kapitál** – je tvorený pri zakladaní banky emisiou akcií. V priebehu podnikateľskej činnosti banka svoj zakladateľský kapitál postupne zvyšuje o všeobecný rezervný kapitál tvorený na základe zákona. A o tvorbu iných fondov, napr. ážiový fond – rozdiel medzi trhovou cenou akcie a jej nominálnou hodnotou. Účelové rezervy – pri zvýšení nominálnej hodnoty akcií a iné
- **Cudzí kapitál** – za cudzí kapitál sa považujú vklady v banke a jej pôžičky. Najväčšiu časť cudzích zdrojov tvoria vklady. Vklady predstavujú záväzok banky voči vkladateľovi. Vkladové operácie spolu s emisiou cenných papierov nazývame primárne zdroje a patria sem:
 - Vklady na požiadanie – vklady na bežných účtoch, ktoré sa využívajú za účelom realizácie platobného styku.
 - Termínované vklady – komitent pri uzatváraní zmluvy sa zaviazal nedisponovať na určité časové obdobie s týmto vkladom.
 - Úsporné vklady – sporenie
 - Depozitné certifikáty – je cenný papier, obdoba termínovaného vkladu, v ktorom banka potvrdzuje prijatie sumy od klienta na určitú dobu – 6 mesiacov až 2 roky.
 - Bankové obligácie – ide o určitý druh dlhopisov (cenných papierov) buď so zaručeným, pevným, pravidelným, najčastejšie ročným alebo polročným úrokovým výnosom, alebo s pohyblivým výnosom, viazaný na referenčnú sadzbu. Pevná lehota splatnosti od 5 do 15 rokov.
 - Úvery a pôžičky od iných bánk – tieto získava banka od iných bánk dôvodu udržania bankovej likvidity.
 - Úvery od centrálnej banky – ak nestačia úvery od ostatných bánk požiadala o úver centrálnu banku, ktorá ich poskytuje za diskontnú úrokovú sadzbu.

Aktívne operácie komerčných bánk

Použitie získaných zdrojov z pasívnych operácií označujeme ako aktívne. Patria k nim predovšetkým:

- **Úverové operácie** – predstavujú rozhodujúci podiel v portfóliu aktív. Úvery možno členiť podľa rôznych hľadísk:
 - objektu úveru – prevádzkový úver, investičný úver, úver na zásoby a pod.
 - typu bankových operácií – účelový kontokorentný, eskontný, hypotekárny
 - teritoriálneho použitia – tuzemský, zahraničný
 - dlžníka – podnikový, verejný, spotrebný
 - meny – korunový, devízový
 - dĺžky úverového vzťahu – krátkodobý, strednodobý a dlhodobý

Nové produkty komerčných činností bánk:

- **Faktoring** – odkúpenie krátkodobých pohľadávky bankou z iniciatívy majiteľov pohľadávok bez ich spätného postihu.
- **Forfaiting** – odkúpenie strednodobých alebo dlhodobých pohľadávok bankou bez spätného postihu dodávateľa. Využívajú sa pri dodávkach strojov, zariadení a investičných celkov.
- **Leasing** – možnosť podnikateľa zaobstaráť si investíciu bez toho, aby táto mala priamy dopad na výšku jeho vlastného nákladu. Inými slovami, leasing je prenájom investičných zariadení predmetov dlhodobej spotreby a iných predmetov užívateľom za vopred dohodnuté nájomné. Poznáme operačný leasing a finančný leasing.

Obchodovanie banky na finančnom trhu

Finančný trh predstavuje určitý finančný systém, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou celého ekonomického systému. Predstavuje súhrn určitých zložiek, vzájomne prepojených prvkov, ktoré majú svoju organizáciu a sú v neustálom pohybe, vo vývoji. Vo všeobecnosti predstavuje finančný trh sústavu finančných inštitúcií, ktoré podporujú tvorbu úspor u subjektom s nedostatočným i zdrojmi.

V ekonomike sa stretávame s tromi typmi trhov:

- s trhom výrobných faktorov
- trhom s výrobkami
- finančným trhom, na ktorom sa stretáva ponuka voľných finančných prostriedkov v podobe úspor rôznych ekonomických subjektov a dopyt po týchto prostriedkoch, tiež rôznych ekonomických subjektov.

Finančné trhy členíme:

- podľa charakteru operácií – peňažný, kapitálový, devízový, drahých kovov a poisťovací
- podľa účastníkov, ktorí sa na operáciách zúčastňujú – emitenti (ktorí chcú získať finančné zdroje);, investori (ktorí disponujú dočasne alebo dlhodobo voľnými zdrojmi) a sprostredkovatelia (investičné banky, investičné spoločnosti), ktorí za túto činnosť si inkasujú províziu

Úrok v činnosti komerčnej banky

Je svojou formou cenou kapitálu ako tovaru – poplatkom za používanie pôžičkového kapitálu. Zahrňuje odmenu veriteľa za znášanie rizika možnej straty kapitálu, úhradu nákladov, platbu zabezpečujúcu rovnováhu medzi dopytom a ponukou po finančných prostriedkoch a inflačnú prémii. Z hľadiska banky rozlišujeme:

- nákladové úroky – ktoré platí banka a predstavujú cenu bankových zdrojov, napr. z vkladov, obligácii a pod.
- výnosové úroky – ktoré banka prijíma a ich výška by mala byť taká, aby z nich banka mohla uhradiť svoje náklady a aby dosahovala podnikateľský zisk.

Poznámka:

Úroková miera – je pomerovým ukazovateľom, ktorý vyjadruje pomer objemu úrokov k objemu úveru (požičanej čiastky) a tento pomer udáva v percentách.

Úrok – predstavuje cenu, za ktorú veriteľ (napr. obchodná banka) poskytuje peniaze dlžníkovi. Táto cena platí pre určité dohodnuté obdobie a dlžník je povinný splatiť nielen vlastný úver, ale splatiť i cenu úveru t.j. úrok.

www.euroekonom.sk